

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi

ISSN: 2147 - 1037

An Investigation of Social Support Perception Levels of Parents with Individuals with Special Education Needs by Some Demographic Characteristics

Erkan Karaman

Erkan Efilti

Article Information

DOI: 10.29299/kefad.789980

Received: 03.09.2020

Revised: 04.11.2020

Accepted: 30.08.2021

Keywords:

Special Education,

Social Support,

Correlational Survey Model

Abstract

This study has been done to examine the social support perceived of parents who have individual with special education needs according to some demographic characteristics of parents who have individual with special education needs. Demographic features the age of individuals with special education need, the gender of individuals with special education need and the number of children in families who have individuals with special education need. The study was conducted with 215 parents who have individual with special education needs in the province of Osmaniye in 2018. In the study were used Person Information Form and Revised Parental Social Support Scale as data collection means. According to results of the study, it was revealed that there is significant change in the social support perceived sense-sub-dimensions of parents who have individual with special education need according to the demographic characteristics of parents who have individual with special education need.

Özel Eğitim Gereksinimli Bireye Sahip Anne Babaların Bazı Demografik Özelliklerine Göre Sosyal Destek Algısı Düzeylerinin İncelenmesi

Makale Bilgileri

DOI: 10.29299/kefad.789980

Yükleme: 03.09.2020

Düzeltilme: 04.11.2020

Kabul: 30.08.2021

Anahtar Kelimeler:

Özel Eğitim,

Sosyal Destek,

İlişkisel Tarama Modeli

Öz

Araştırma özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne babaların bazı demografik özelliklere göre sosyal destek algısı düzeyini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada bağımsız değişken olarak incelenmiş olan demografik değişkenler; özel eğitim gereksinimli bireyin yaşı, özel eğitim gereksinimli bireyin cinsiyeti ve özel eğitim gereksinimli bireyin bulunduğu ailedeki çocuk sayısıdır. Araştırma Osmaniye İlinde 2018 Yılında özel eğitim gereksinimli bireye sahip toplam 215 anne baba ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Yenilenmiş Anne Baba Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne babaların sosyal destek algısı alt boyutlarında özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne babaların demografik özelliklerine göre anlamlı değişikliklerin olduğu ortaya konulmuştur.

Sorumlu Yazar: Erkan Karaman, Öğretmen, MEB, Türkiye, erkankaraman2015@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7949-1460 .

Erkan Efilti, Doç.Dr. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Kırgızistan, erkan.efilti@manas.edu.kg, ORCID ID:0000-0003-1158-5764.

Atf için: Kahraman, E. & Efilti, E. (2021). Özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne babaların bazı demografik özelliklerine göre sosyal destek algısı düzeylerinin incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1562-1603.

Giriş

Aile, bugün toplumun temelini oluşturan ve toplumsal bir kurum olarak varlığını sürdüren kurumların başında gelmektedir. Bir çocuğun aileye katılımı, ailede yeniliğe ve ilişkilerde değişikliğe neden olur. Ebeveynlerin, eş olarak birbirlerinden, yaşamdan, yaşam beklentilerinden, mesleklerinden, yakınlarından ve yaşadıkları toplumdan beklentileri değişir (Akkök, 1992;Aslan 2010).

Weiss (2002) özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin yorgunluk, depresyon, düşük benlik saygısı, kişiler arası memnuniyetsizlik yaşayabileceklerini, özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin artan seviyede huysuzluk yaşadıklarını ve hastalıklara daha yatkın olduklarını, annelerin kişisel hedeflerine ulaşamayacaklarını ve boş vakitlerinin az olduğunu düşündüklerini belirtmiştir.

Özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmak beraberinde pek çok problemi getirmekte, aile bu durumda duygusal olarak örselenmekte ve engelle birlikte gelen problemlerin üstesinden başarıyla gelmeleri zorlaşmaktadır. Bu durumda sosyal destek anahtar rol oynamakta ve böyle bir çocuğa sahip olmanın sıkıntılarını hafifletmektedir (Çürük, 2008).

Özel gereksinimli çocuğu kabul etmeye, bu durumu uyum sağlamaya yardımcı olan ve bu durumu kolaylaştıran ise gerek özel gereksinimli çocuğu bakımından sorumlu olan ailenin ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olacak, gerekse yetersizliğin getirdiği sorunların azaltılmasına ve ailenin yaşadığı problemlerin üstesinden gelmesini sağlayacak destek hizmetlerinin varlığıdır (Kaner, 2004). Özkubat vd. (2014), otizmlili çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal çevrede ilişki içerisinde buldukları kişi sayılarının ve yapılan yakın aile ziyaretlerinin sıklığının azaldığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Gottlieb (1983) sosyal desteği, sözlü ve sözel olmayan bilgi ya da tavsiye, somut yardım ya da sosyal yakınlıklardan kaynaklanan ya da onların varlığıyla çıkarım yapan ve alıcılar üzerinde yararlı duygusal ya da davranışsal etkileri olan eylem şeklinde ifade etmiştir (Armstrong vd.2005).

Cohen (2004) sosyal destek kavramını sosyal ilişkilerden oluşan, bireylerin ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerindeki olumlu etkisi olan ve sosyal alana ait ilişki yapılarından kaynaklanan, kişinin kendini değerli hissetmesini sağlayan destek olarak ele almaktadır.

Başka bir tanımda da sosyal destek, bireylerin çeşitli konularda çevreden yardım sağlaması, bireylerin sevildiklerine, korunduklarına inandıkları sosyal bir sistem içerisine girme ya da sosyal bir gruba bağlanma duygusunu geliştirme olarak açıklanmıştır (Demir, 2008;Evans vd., 1991).

Algılanan sosyal destek bireyin diğerleri ile güvenilir bağları olduğuna ve desteği sağlayacağına dair bilişsel algılamasıdır. Bir anlamda kişinin destekleyici etkileşimleri yorumlama, bağlı olduğu kişilere kişisel anlamlar vermeye dayalı öznel değerlendirmesidir. İnsanların yaşantılarına ve duyduklarına yükledikleri anlamlar farklı olmaktadır. Bu farklılıklar, bireylerin yetiştiriliş şekilleri ve geçmiş yaşantılarına bağlı olarak şekillenmektedir (Somoğlu,2016).

Cobb (1976) ise sosyal desteği, bireyin sevildiğine, ilgilenildiğine, değer verildiğine ve sosyal bir ağın parçası olduğuna dair diğer kişilerden edindiği bilgi olarak tanımlamaktadır. Diğer bir tanımda

ise Şahin (1999) sosyal desteği zor durumlarda ya da sıkıntı içinde olan bireye aile üyelerinin, akrabalarının, arkadaşlarının yanı sıra diğer toplumsal ilişkilerin sağladığı kaynaklar olarak tanımlamaktadır (Aytaç, 2011).

Sosyal destek kişi tarafından algılanacak yardım, sevildiğine ve korunduğuna, kabul edilip sayıldığına inanmasını sağlayacak bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal desteğin türü ne olursa olsun bireyler üzerinde olumlu etkileri olduğu ve bireyin ruh sağlığı ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Başer, 2006; Demir, 2008).

Armstrong vd. (2005) ebeveynlerin kişisel karakterlerinden; kontrol odağı, kendine hakim olma anlayışı ve duygusal dengenin sosyal desteğin temel etki özelliği ile ebeveynlerin duygusal iyi oluşlarına etki ettiğini ve bu etkinin aile işleyişine etki ettiğini modellemiştir. Aynı araştırmada çevresel ve sosyal stres kaynaklarından boşanmış olma, terfi durumu, işini kaybetme ve yetersizliği olan bir çocuğa sahip olma durumlarına sosyal desteğin tampon etki özelliği ile ebeveynlerin duygusal iyi oluşlarına ve ebeveynlerin yaşam kalitelerine etki ettiği modellenmiştir. Modelde sosyal desteğin temel etkisi ve tampon etkisinin ebeveynlerin duygusal iyi oluşları ve ebeveynlik kalitelerine etki ederek, uzak vadede aile işleyişini etkilediği ortaya koyulmuşlardır.

Cantwell vd. (2014) sosyal desteğin stres ile negatif, öz yeterlilik ile pozitif olduğunu ortaya koymuşlardır. Aynı araştırmada sosyal desteğin fiziksel sağlıkla pozitif bir ilişki içerisinde olduğu belirtilmiştir.

Dülger (2009) sosyal destek kaynaklarını formal ve informal kaynaklar olmak üzere iki grupta aktarmıştır. Formal sosyal destek kaynakları danışmanlar, öğretmenler, din adamları, sağlık profesyonelleri; informal sosyal destek kaynakları aile, arkadaşlar, komşu ve akrabalar olarak ifade etmiştir. Alanyazında sosyal destek kaynakları resmi ve resmi olmayan sosyal destek kaynakları şeklinde de ifade edilmiştir. Resmi sosyal destek; yardımlaşma grupları, bilgi için açık merkezler ve resmi toplum hizmetlerinden elde edinilebilir. Resmi olmayan sosyal destek; aileden, akrabalarından, arkadaşlarından, iş arkadaşlarından, akran gruplarından ve komşulardan edinilebilir (Toprak, 2018).

Sosyal desteğin birçok işlevi bulunmaktadır. Sosyal destek; kişilere gereksinim duyulan hizmet ve materyali sağlayarak duygusal rahatlama sağlarlar, kişilere yaşadıkları problemlerde rehberlik ederek başa çıkma becerileri sunarlar, kişilerin performanslarını geliştirici geri bildirimler sağlarlar, uyum sağlamaya katkıda bulunurlar, günlük hayatta ve kriz anlarında bireyler arası bağlantıları sağlarlar (Kaner 2004). Vural-Yüzbaşı (2019) zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip annelerin, sosyal destek ile psikolojik iyi oluşları arasında doğrudan bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Vural-Yüzbaşı (2019)' na göre sosyal destek düzeyi yüksek olan annelerin psikolojik iyi olma düzeyleri de yüksektir ve bu araştırmada sosyal destek aracı işleve sahip bir değişken olarak karşımız çıkmaktadır.

Sosyal destek hem niteliksel hem de niceliksel boyutlara sahiptir. Kazak ve Marvin (1984), sosyal desteğin yapısal (nicel) özelliklerini olarak ağ büyüklüğü, ağ yoğunluğu ve sınır yoğunluğu olarak tanımlamışlardır (Sencar, 2007).

Cohen ve Wills (1985) daha önceki sosyal destek tiyolojilerinden yola çıkmış ve daha toparlayıcı bir ifadeyle dört destek türü açıklamışlardır. Bireyin ihtiyaç duyduğunda çevresinden elde edebileceği destek sosyal destek tipleri; duygusal/sosyal, bilgisel, araçsal/maddi destek ve yaygın destek olarak sınıflanmıştır (Aytaç, 2011; Güngör ve Traş 2011).

Özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip olma beraberinde birçok sorunu ebeveynlerin hayatlarına taşımaktadır. Sosyal desteğin varlığı ve yüksek destek algısı; özel eğitim gereksinimli çocuğun kabulü, ebeveynlerin özel eğitim gereksinimli çocuk ile birlikte oluşan yeni yaşantılarına uyum sağlamaları, ebeveynlerin kendilerini değerli hissetmelerini, ebeveynlerin iyi oluş düzeylerinin artması, ebeveyn streslerinin azalması ve ebeveynlerin öz yeterlilik inanç düzeylerinin artmasına etki etmektedir.

Bu araştırmada özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin anne babaların bazı demografik özelliklerine (özel eğitim gereksinimli çocuğun bulunduğu ailedeki çocuk sayısı, özel eğitim gereksinimli çocuğun cinsiyeti, özel eğitim gereksinimli çocuğun yaşı) göre değişip değişmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne babaların demografik özelliklerine göre anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeyinde değişikliklerin olduğunun ortaya koyulması durumunda, alanyazında belirtilen sosyal desteğin etkileri ışığında özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne babalara yönelik geliştirilecek olan destek sistemleri ve uygulamalara veri sağlaması hedeflenmektedir. Araştırma sonuçlarının bu yönleri ile önem taşıyabileceği öngörülmektedir.

Yöntem

Bu araştırmada, çeşitli değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerini belirlemek amaçlandığı için betimsel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. İlişkisel çözümleme iki tür yapılıdır. Bunlar: korelasyon türü ilişki ve karşılaştırma yolu ile elde edilen ilişkilerdir.

Tarama yolu ile bulunan ilişkiler gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamaz; ancak, o yönde bazı ipuçları vererek, bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesinde yararlı sonuçlar verebilir. Korelasyon türü ilişki aramalarda değişkenlerin birlikte değişip değişmedikleri, birlikte bir değişme varsa, bunun nasıl olduğu öğrenilmeye çalışılır (Karasar, N. 2014).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu random seçim yoluyla 2018 yılında Osmaniye İl'inde yaşayan özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne baba olmak üzere toplam 215 katılımcı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması için anne babaların demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacılar tarafından oluşturulan Demografik Bilgi Formu ve Yenilenmiş Anne Baba Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır.

Yenilenmiş Anne Baba Sosyal Destek Ölçeği: Algılanan sosyal desteğin nicel ve nitel boyutlarını belirlemek amacıyla Kaner (2010) tarafından geliştirilen YABSDÖ, iki kısımdan oluşmaktadır. Bunlardan ilki farklı destekleri verecek birinin ne düzeyde var olduğunu (niceliksel boyut) değerlendiren Algılanan Sosyal Destek Düzeyi (ASDD), ikincisi ise her bir maddedeki desteklerden hoşnut olma düzeyini (niteliksel boyut) değerlendiren Algılanan Sosyal Destekten Memnuniyet Düzeyidir (ASDMD). Her iki kısımda da aynı maddeler yer almaktadır (Tekinarslan ve Sivrikaya,2013).

YABSDÖ-ASDD'nin yapı geçerliliğini saptamak amacıyla uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucunda dört faktörden (Sosyal birliktelik Desteği, Bilgi Desteği, Duygusal Destek ve Bakım Desteği) ve 28 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Elde edilen bu yapının memnuniyet düzeyi için de geçerli olup olmadığını belirlemek amacıyla maddelere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış ve aynı yapının korunduğu gözlenmiştir (Kaner, 2010; akt. Tekinarslan ve Sivrikaya,2013 ss. 17-29).

YABSDÖ-ASDD ve YABSDÖ-ASDMD'nin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla Cronbach Alfa ve Spearman Brown iki yarım güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Alfa katsayıları YABSDÖ-ASDD için 0,83-0,95, YABSDÖ-ASDMD için 0,85-0,96 arasındadır. Spearman Brown iki yarı güvenilirlik katsayıları ise YABSDÖ- ASDD için 0,86-0,92, YABSDÖ-ASDMD için 0,84-0,96 arasında değişmektedir (Kaner, 2010). YASDÖ maddeleri iki ayrı şekilde puanlanmaktadır; birincisinde, anne babaların ne tür desteklere sahip olduğunu belirlemek amacıyla, YASDÖ-ASDD'deki maddeler her zaman var (4 puan), bazen var (3 puan), nadiren var (2 puan) ve hiç yok (1 puan) seçeneklerine göre puanlanmaktadır. İkincisinde, bu desteklerden ne derece doyum aldıklarını belirlemek amacıyla, YASDÖ-ASDMD'deki maddeler çok memnunum, (4 puan), memnunum (3 puan), biraz memnunum (2 puan) ve hiç memnun değilim (1 puan) seçeneklerine göre puanlanmaktadır (Tekinarslan ve Sivrikaya, 2013).

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel Bilgi Formu, özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne babaların özel eğitim gereksinimli çocuğun yaşı, ailedeki çocuk sayısı ve özel eğitim gereksinimli bireyin cinsiyetlerini belirlemeye yönelik olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Özel eğitim gereksinimli çocuğun yaşı kısmı 0-2, 2-6, 7-10, 11-14, 15 ve üzeri şeklinde gruplandırılmıştır. Özel eğitim gereksinimli öğrencinin cinsiyeti kız ve erkek olarak gruplandırılmıştır. Ailedeki çocuk sayısı tek, 2, 3, 4, 5 ve üzeri olarak gruplandırılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmacı örnekleme kolay ulaşılabilir olması nedeniyle Osmaniye'de bulunan çeşitli özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerini ziyaret etmiştir. Özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde araştırmacının ziyareti esnasında ulaşabildiği özel gereksinimli bireye sahip anne ve babalar ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Veriler özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde

uygun olan oturma ortamları ve bahçelerinde toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanma süreci katılımcılar ile yüz yüze görüşme yapılarak başlamıştır. Görüşme esnasında araştırmanın konusu açıklanmış ilgili veri toplama araçları tanıtılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen katılımcılardan araştırma onam formuna imza atmaları istenmiştir. İmzaları alınan katılımcılardan veriler toplanmıştır. Verilerin toplanması esnasında veri toplama araçlarında bulunan soruların ihtiyaç duyulması halinde açıklaması yapılmıştır.

Araştırmada İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Tek yönlü (One way) Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bulgular

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından elde edilen veriler aşağıda tablolandırılmış ve bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 1. Özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne ve babaların anne baba sosyal destek puanlarının özel eğitim gereksinimli çocuğun cinsiyetine göre ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Sosyal birliktelik desteği	Kız	77	29,368	8,184	1,271	0,205
	Erkek	138	27,885	8,887		
Bilgi desteği	Kız	77	17,989	4,753	1,733	0,084
	Erkek	138	16,777	5,404		
Duygusal destek	Kız	77	24,081	6,006	1,638	0,103
	Erkek	138	22,581	7,188		
Bakım desteği	Kız	77	12,368	2,954	2,375	0,018
	Erkek	138	11,277	3,634		
Anne baba sosyal destek toplam	Kız	77	83,805	21,249	1,705	0,090
	Erkek	138	78,520	23,881		
Sosyal birliktelik desteği doyum	Kız	77	26,862	8,228	-0,308	0,759
	Erkek	138	27,216	8,687		
Bilgi desteği doyum	Kız	77	17,241	4,752	2,019	0,045
	Erkek	138	15,804	5,551		
Duygusal destek doyum	Kız	77	22,678	6,137	1,026	0,306
	Erkek	138	21,716	7,370		
Bakım desteği doyum	Kız	77	10,977	3,386	0,790	0,430
	Erkek	138	10,588	3,792		
Anne baba sosyal desteği doyum toplam	Kız	77	77,759	21,166	0,783	0,434
	Erkek	138	75,324	24,023		

Araştırmaya katılan anne ve babaların, çocuğun cinsiyet değişkenine göre sosyal destek algısı alt boyutları incelendiğinde; bakım desteği puanları ortalamalarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=2.375$; $p=0.018<0,05$). Kız çocuğa sahip olanların bakım desteği puanları ($x=12,368$), erkek çocuğa sahip olanların bakım desteği puanlarından ($x=11,277$) yüksek bulunmuştur.

Bilgi desteği doyum puanları ortalamalarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=2.019$; $p=0.045<0,05$). Kız çocuğa sahip olanların bilgi desteği doyum puanları ($x=17,241$), erkek çocuğa sahip olanların bilgi desteği doyum puanlarından ($x=15,804$) yüksek bulunmuştur.

Sosyal birliktelik desteği, bilgi desteği, duygusal destek, anne baba sosyal destek toplam, sosyal birliktelik desteği doyum, duygusal destek doyum, bakım desteği doyum, anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları ortalamalarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 2. Özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne ve babaların anne baba sosyal destek puanlarının özel eğitim gereksinimli çocuğun yaşına göre ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Sosyal birliktelik desteği	2-6 Yaş	74	24,785	9,451	7,766	0,000	2 > 1
	7-10 Yaş	56	30,492	7,032			3 > 1
	11-14 Yaş	63	30,382	7,853			4 > 1
	15 Yaş ve üzeri	22	29,556	8,368			
Bilgi desteği	2-6 Yaş	74	14,747	5,880	10,236	0,000	2 > 1
	7-10 Yaş	56	18,607	4,248			3 > 1
	11-14 Yaş	63	18,588	4,539			4 > 1
	15 Yaş ve üzeri	22	17,926	3,999			
Duygusal destek	2-6 Yaş	74	20,329	8,103	8,854	0,000	2 > 1
	7-10 Yaş	56	25,000	5,615			3 > 1
	11-14 Yaş	63	25,088	5,487			
	15 Yaş ve üzeri	22	22,222	5,094			
Bakım desteği	2-6 Yaş	74	10,519	4,163	5,108	0,002	2 > 1
	7-10 Yaş	56	12,525	2,328			3 > 1
	11-14 Yaş	63	11,971	3,172			4 > 1
	15 Yaş ve üzeri	22	12,444	3,004			
Anne baba sosyal destek toplam	2-6 Yaş	74	70,380	26,648	8,640	0,000	2 > 1
	7-10 Yaş	56	86,623	18,627			3 > 1
	11-14 Yaş	63	86,029	19,876			4 > 1
	15 Yaş ve üzeri	22	82,148	18,594			
Sosyal birliktelik desteği doyum	2-6 Yaş	74	24,051	8,917	7,305	0,000	2 > 1
	7-10 Yaş	56	30,541	7,525			3 > 1
	11-14 Yaş	63	27,471	8,145			2 > 3
	15 Yaş ve üzeri	22	27,185	7,370			
Bilgi desteği doyum	2-6 Yaş	74	13,975	6,026	8,907	0,000	2 > 1
	7-10 Yaş	56	17,885	4,424			3 > 1
	11-14 Yaş	63	17,471	4,689			4 > 1
	15 Yaş ve üzeri	22	16,889	4,032			
Duygusal destek doyum	2-6 Yaş	74	19,684	8,119	5,506	0,001	2 > 1
	7-10 Yaş	56	23,344	6,016			3 > 1
	11-14 Yaş	63	23,794	5,934			
	15 Yaş ve üzeri	22	21,852	5,716			
Bakım desteği doyum	2-6 Yaş	74	9,899	3,986	2,528	0,058	
	7-10 Yaş	56	11,377	3,513			
	11-14 Yaş	63	10,794	3,410			
	15 Yaş ve üzeri	22	11,556	3,105			
Anne baba sosyal desteği doyum toplam	2-6 Yaş	74	67,608	25,901	6,461	0,000	2 > 1
	7-10 Yaş	56	83,148	20,459			3 > 1
	11-14 Yaş	63	79,529	20,320			4 > 1
	15 Yaş ve üzeri	22	77,482	18,614			

Araştırmaya katılan özel gereksinimli çocuğa sahip anne babaların sosyal destek algısı alt boyutları puan ortalamalarında özel gereksinimli çocuğun yaşı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farkın oluşup oluşmadığını ortaya koymak için tek yönlü varyans analizi (Anova) gerçekleştirilmiştir. Anlamlı farkların ortaya çıktığı alt boyutlarda farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır.

Sosyal birliktelik desteği puanları ortalamalarının özel gereksinimli çocuğun yaşı değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=7,766$; $p=0,000<0,05$). Yaşı 7-10 olanların sosyal birliktelik desteği puanları ($30,492\pm 7,032$), yaşı 2-6 olanların sosyal birliktelik desteği puanlarından ($24,785\pm 9,451$) yüksek

bulunmuştur. Yaşı 11-14 olanların sosyal birliktelik desteği puanları (30,382±7,853), yaşı 2-6 olanların sosyal birliktelik desteği puanlarından (24,785±9,451) yüksek bulunmuştur. Yaşı 15 ve üzeri olanların sosyal birliktelik desteği puanları (29,556±8,368), yaşı 2-6 olanların sosyal birliktelik desteği puanlarından (24,785±9,451) yüksek bulunmuştur.

Bilgi desteği puanları ortalamalarının özel gereksinimli çocuğun yaşı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=10,236$; $p=0,000<0.05$). Yaşı 7-10 olanların bilgi desteği puanları (18,607±4,248), yaşı 2-6 olanların bilgi desteği puanlarından (14,747±5,880) yüksek bulunmuştur. Yaşı 11-14 olanların bilgi desteği puanları (18,588±4,539), yaşı 2-6 olanların bilgi desteği puanlarından (14,747±5,880) yüksek bulunmuştur. Yaşı 15 ve üzeri olanların bilgi desteği puanları (17,926±3,999), yaşı 2-6 olanların bilgi desteği puanlarından (14,747±5,880) yüksek bulunmuştur.

Duygusal destek puanları ortalamalarının çocuk yaşı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=8,854$; $p=0,000<0.05$). Çocuk yaşı 7-10 olanların duygusal destek puanları (25,000±5,615), yaşı 2-6 olanların duygusal destek puanlarından (20,329±8,103) yüksek bulunmuştur. Yaşı 11-14 yaş olanların duygusal destek puanları (25,088±5,487), yaşı 2-6 olanların duygusal destek puanlarından (20,329±8,103) yüksek bulunmuştur.

Bakım desteği puanları ortalamalarının çocuk yaşı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=5,108$; $p=0,002<0.05$). Çocuk yaşı 7-10 olanların bakım desteği puanları (12,525±2,328), yaşı 2-6 olanların bakım desteği puanlarından (10,519±4,163) yüksek bulunmuştur. Yaşı 11-14 olanların bakım desteği puanları (11,971±3,172), yaşı 2-6 olanların bakım desteği puanlarından (10,519±4,163) yüksek bulunmuştur. Yaşı 15 ve üzeri olanların bakım desteği puanları (12,444±3,004), yaşı 2-6 olanların bakım desteği puanlarından (10,519±4,163) yüksek bulunmuştur.

Sosyal destek toplam puanları ortalamalarının çocuk yaşı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=8,640$; $p=0,000<0.05$). Çocuk yaşı 7-10 olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (86,623±18,627), yaşı 2-6 olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (70,380±26,648) yüksek bulunmuştur. Yaşı 11-14 olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (86,029±19,876), yaşı 2-6 olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (70,380±26,648) yüksek bulunmuştur. Yaşı 15 ve üzeri olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (82,148±18,594), yaşı 2-6 olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (70,380±26,648) yüksek bulunmuştur.

Sosyal birliktelik desteği doyum puanları ortalamalarının çocuk yaşı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=7,305$; $p=0,000<0.05$). Çocuk yaşı 7-10 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanları (30,541±7,525), yaşı 2-6 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanlarından (24,051±8,917) yüksek bulunmuştur. Yaşı 11-14 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanları (27,471±8,145), yaşı 2-6 olanların sosyal birliktelik desteği doyum

puanlarından (24,051±8,917) yüksek bulunmuştur. Yaşı 7-10 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanları (30,541±7,525), yaşı 11-14 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanlarından (27,471±8,145) yüksek bulunmuştur.

Bilgi desteği doyum puanları ortalamalarının çocuk yaşı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=8,907; p=0,000<0.05). Çocuk yaşı 7-10 olanların bilgi desteği doyum puanları (17,885±4,424), yaşı 2-6 olanların bilgi desteği doyum puanlarından (13,975±6,026) yüksek bulunmuştur. Yaşı 11-14 olanların bilgi desteği doyum puanları (17,471±4,689), yaşı 2-6 olanların bilgi desteği doyum puanlarından (13,975±6,026) yüksek bulunmuştur. Yaşı 15 ve üzeri olanların bilgi desteği doyum puanları (16,889±4,032), yaşı 2-6 olanların bilgi desteği doyum puanlarından (13,975±6,026) yüksek bulunmuştur.

Duygusal destek doyum puanları ortalamalarının çocuk yaşı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=5,506; p=0,001<0.05). Çocuk yaşı 7-10 olanların duygusal destek doyum puanları (23,344±6,016), yaşı 2-6 olanların duygusal destek doyum puanlarından (19,684±8,119) yüksek bulunmuştur. Yaşı 11-14 olanların duygusal destek doyum puanları (23,794±5,934), yaşı 2-6 olanların duygusal destek doyum puanlarından (19,684±8,119) yüksek bulunmuştur.

Sosyal desteği doyum toplam puanları ortalamalarının çocuk yaşı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=6,461; p=0,000<0.05). Çocuk yaşı 7-10 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları (83,148±20,459), yaşı 2-6 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanlarından (67,608±25,901) yüksek bulunmuştur. Yaşı 11-14 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları (79,529±20,320), yaşı 2-6 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanlarından (67,608±25,901) yüksek bulunmuştur. Yaşı 15 ve üzeri olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları (77,482±18,614), yaşı 2-6 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanlarından (67,608±25,901) yüksek bulunmuştur.

Bakım desteği doyum puanları ortalamalarının çocuk yaşı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 3. Özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne ve babaların anne baba sosyal destek puanlarının özel eğitim gereksinimli çocuğun bulunduğu ailedeki çocuk sayısına göre ortalamaları

Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
------	---	-----	----	---	---	------

Sosyal birliktelik desteği	Tek Çocuk	16	20,625	8,294	16,376	0,000	3 > 1
	2	62	24,485	8,426			4 > 1
	3	67	33,137	6,056			5 > 1
	4	46	30,192	8,776			3 > 2
	5 ve üzeri	24	26,846	7,086			4 > 2
Bilgi desteği	Tek çocuk	16	11,875	5,227	13,265	0,000	2 > 1
	2	62	15,721	5,561			3 > 1
	3	67	19,849	3,646			4 > 1
	4	46	17,846	5,304			5 > 1
	5 ve üzeri	24	15,846	3,221			3 > 2
							4 > 2
Duygusal destek	Tek çocuk	16	17,125	7,089	12,033	0,000	2 > 1
	2	62	21,206	7,321			3 > 1
	3	67	26,480	5,088			4 > 1
	4	46	24,115	6,735			3 > 2
	5 ve üzeri	24	20,539	4,130			4 > 2
							3 > 4
Bakım desteği	Tek çocuk	16	8,750	3,715	14,145	0,000	2 > 1
	2	62	10,603	3,837			3 > 1
	3	67	13,315	2,260			4 > 1
	4	46	12,615	3,419			3 > 2
	5 ve üzeri	24	9,846	1,488			4 > 2
							3 > 5
Anne baba sosyal destek toplam	Tek çocuk	16	58,375	24,138	15,312	0,000	2 > 1
	2	62	72,015	23,747			3 > 1
	3	67	92,781	16,123			4 > 1
	4	46	84,769	23,440			5 > 1
	5 ve üzeri	24	73,077	13,882			3 > 2
							4 > 2
Sosyal birliktelik desteği doyum	Tek çocuk	16	20,750	8,699	15,673	0,000	3 > 1
	2	62	23,471	7,865			4 > 1
	3	67	31,986	6,447			3 > 2
	4	46	28,423	8,989			4 > 2
	5 ve üzeri	24	24,000	6,013			3 > 4
							3 > 5
Bilgi desteği doyum	Tek çocuk	16	11,875	5,353	12,610	0,000	3 > 1
	2	62	14,515	5,605			4 > 1
	3	67	18,932	3,835			3 > 2
	4	46	17,385	5,232			4 > 2
	5 ve üzeri	24	14,462	4,052			3 > 5
							4 > 5
Duygusal destek doyum	Tek çocuk	16	16,250	7,742	10,437	0,000	2 > 1
	2	62	20,118	7,002			3 > 1

	3	67	24,452	5,864			4 > 1
	4	46	24,500	6,787			3 > 2
	5 ve üzeri	24	19,231	4,616			4 > 2
							3 > 5
							4 > 5
Bakım desteği doyum	Tek çocuk	16	8,250	4,058	10,970	0,000	3 > 1
	2	62	9,956	3,597			4 > 1
	3	67	11,712	2,970			3 > 2
	4	46	12,346	3,395			4 > 2
	5 ve üzeri	24	8,308	3,308			2 > 5
							3 > 5
							4 > 5
Anne baba sosyal destek doyum toplam	Tek çocuk	16	57,125	25,552	13,732	0,000	3 > 1
	2	62	68,059	22,482			4 > 1
	3	67	87,082	17,786			3 > 2
	4	46	82,654	22,608			4 > 2
	5 ve üzeri	24	66,000	17,139			3 > 5
							4 > 5

Özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip anne babaların sahip oldukları çocuk sayısı değişkenine göre sosyal destek algısı alt boyutları puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık oluşup oluşmadığının ortaya koyulması amacıyla tek yönlü varyans analizi (Anova) gerçekleştirilmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı farkların kaynağını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır.

Sosyal birliktelik desteği puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=16,376$; $p=0,000<0.05$). Çocuk sayısı 3 olanların sosyal birliktelik desteği puanları ($33,137\pm 6,056$), çocuk sayısı Tek olanların sosyal birliktelik desteği puanlarından ($20,625\pm 8,294$) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların sosyal birliktelik desteği puanları ($30,192\pm 8,776$), çocuk sayısı Tek olanların sosyal birliktelik desteği puanlarından ($20,625\pm 8,294$) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların sosyal birliktelik desteği puanları ($26,846\pm 7,086$), çocuk sayısı Tek olanların sosyal birliktelik desteği puanlarından ($20,625\pm 8,294$) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların sosyal birliktelik desteği puanları ($33,137\pm 6,056$), çocuk sayısı 2 olanların sosyal birliktelik desteği puanlarından ($24,485\pm 8,426$) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların sosyal birliktelik desteği puanları ($30,192\pm 8,776$), çocuk sayısı 2 olanların sosyal birliktelik desteği puanlarından ($24,485\pm 8,426$) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların sosyal birliktelik desteği puanları ($33,137\pm 6,056$), çocuk sayısı 4 olanların sosyal birliktelik desteği puanlarından ($30,192\pm 8,776$) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların sosyal birliktelik desteği puanları ($33,137\pm 6,056$), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların sosyal birliktelik desteği puanlarından ($26,846\pm 7,086$) yüksek bulunmuştur.

Bilgi desteği puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=13,265$; $p=0,000<0.05$). Çocuk sayısı 2 olanların bilgi desteği puanları ($15,721\pm 5,561$), çocuk sayısı Tek olanların bilgi desteği puanlarından ($11,875\pm 5,227$) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bilgi desteği puanları ($19,849\pm 3,646$), çocuk

sayısı Tek çocuk olanların bilgi desteği puanlarından (11,875±5,227) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların bilgi desteği puanları (17,846±5,304), çocuk sayısı Tek olanların bilgi desteği puanlarından (11,875±5,227) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların bilgi desteği puanları (15,846±3,221), çocuk sayısı Tek olanların bilgi desteği puanlarından (11,875±5,227) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bilgi desteği puanları (19,849±3,646), çocuk sayısı 2 olanların bilgi desteği puanlarından (15,721±5,561) yüksek bulunmuştur. çocuk sayısı 4 olanların bilgi desteği puanları (17,846±5,304), ailede çocuk sayısı 2 olanların bilgi desteği puanlarından (15,721±5,561) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bilgi desteği puanları (19,849±3,646), çocuk sayısı 4 olanların bilgi desteği puanlarından (17,846±5,304) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bilgi desteği puanları (19,849±3,646), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların bilgi desteği puanlarından (15,846±3,221) yüksek bulunmuştur.

Duygusal destek puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=12,033$; $p=0,000<0.05$). Çocuk sayısı 2 olanların duygusal destek puanları (21,206±7,321), çocuk sayısı Tek olanların duygusal destek puanlarından (17,125±7,089) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların duygusal destek puanları (26,480±5,088), çocuk sayısı Tek olanların duygusal destek puanlarından (17,125±7,089) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların duygusal destek puanları (24,115±6,735), çocuk sayısı Tek olanların duygusal destek puanlarından (17,125±7,089) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların duygusal destek puanları (26,480±5,088), çocuk sayısı 2 olanların duygusal destek puanlarından (21,206±7,321) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların duygusal destek puanları (24,115±6,735), çocuk sayısı 2 olanların duygusal destek puanlarından (21,206±7,321) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların duygusal destek puanları (26,480±5,088), çocuk sayısı 4 olanların duygusal destek puanlarından (24,115±6,735) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların duygusal destek puanları (26,480±5,088), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların duygusal destek puanlarından (20,539±4,130) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların duygusal destek puanları (24,115±6,735), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların duygusal destek puanlarından (20,539±4,130) yüksek bulunmuştur.

Bakım desteği puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=14,145$; $p=0,000<0.05$). Çocuk sayısı 2 olanların bakım desteği puanları (10,603±3,837), çocuk sayısı Tek olanların bakım desteği puanlarından (8,750±3,715) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bakım desteği puanları (13,315±2,260), çocuk sayısı Tek olanların bakım desteği puanlarından (8,750±3,715) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların bakım desteği puanları (12,615±3,419), çocuk sayısı Tek olanların bakım desteği puanlarından (8,750±3,715) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bakım desteği puanları (13,315±2,260), çocuk sayısı 2 olanların bakım desteği puanlarından (10,603±3,837) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların bakım desteği puanları (12,615±3,419), çocuk sayısı 2 olanların bakım desteği puanlarından (10,603±3,837) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bakım desteği puanları

(13,315±2,260), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların bakım desteği puanlarından (9,846±1,488) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların bakım desteği puanları (12,615±3,419), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların bakım desteği puanlarından (9,846±1,488) yüksek bulunmuştur.

Anne baba sosyal destek toplam puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=15,312$; $p=0,000<0.05$). Çocuk sayısı 2 olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (72,015±23,747), çocuk sayısı Tek olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (58,375±24,138) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (92,781±16,123), çocuk sayısı Tek olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (58,375±24,138) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (84,769±23,440), çocuk sayısı Tek olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (58,375±24,138) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (73,077±13,882), çocuk sayısı Tek olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (58,375±24,138) yüksek bulunmuştur. Ailede çocuk sayısı 3 olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (92,781±16,123), ailede çocuk sayısı 2 olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (72,015±23,747) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (84,769±23,440), çocuk sayısı 2 olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (72,015±23,747) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (92,781±16,123), çocuk sayısı 4 olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (84,769±23,440) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (92,781±16,123), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (73,077±13,882) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların anne baba sosyal destek toplam puanları (84,769±23,440), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların anne baba sosyal destek toplam puanlarından (73,077±13,882) yüksek bulunmuştur.

Sosyal birliktelik desteği doyum puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=15,673$; $p=0,000<0.05$). Çocuk sayısı 3 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanları (31,986±6,447), çocuk sayısı Tek olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanlarından (20,750±8,699) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanları (28,423±8,989), çocuk sayısı Tek olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanlarından (20,750±8,699) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanları (31,986±6,447), çocuk sayısı 2 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanlarından (23,471±7,865) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanları (28,423±8,989), çocuk sayısı 2 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanlarından (23,471±7,865) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanları (31,986±6,447), çocuk sayısı 4 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanlarından (28,423±8,989) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanları (31,986±6,447), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların sosyal birliktelik desteği doyum

puanlarından (24,000±6,013) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanları (28,423±8,989), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların sosyal birliktelik desteği doyum puanlarından (24,000±6,013) yüksek bulunmuştur.

Bilgi desteği doyum puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=12,610$; $p=0,000<0.05$). Çocuk sayısı 3 olanların bilgi desteği doyum puanları (18,932±3,835), çocuk sayısı Tek olanların bilgi desteği doyum puanlarından (11,875±5,353) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların bilgi desteği doyum puanları (17,385±5,232), çocuk sayısı Tek olanların bilgi desteği doyum puanlarından (11,875±5,353) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bilgi desteği doyum puanları (18,932±3,835), çocuk sayısı 2 olanların bilgi desteği doyum puanlarından (14,515±5,605) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların bilgi desteği doyum puanları (17,385±5,232), çocuk sayısı 2 olanların bilgi desteği doyum puanlarından (14,515±5,605) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bilgi desteği doyum puanları (18,932±3,835), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların bilgi desteği doyum puanlarından (14,462±4,052) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların bilgi desteği doyum puanları (17,385±5,232), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların bilgi desteği doyum puanlarından (14,462±4,052) yüksek bulunmuştur.

Duygusal destek doyum puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=10,437$; $p=0,000<0.05$). Çocuk sayısı 2 olanların duygusal destek doyum puanları (20,118±7,002), ailede çocuk sayısı Tek olanların duygusal destek doyum puanlarından (16,250±7,742) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların duygusal destek doyum puanları (24,452±5,864), çocuk sayısı Tek olanların duygusal destek doyum puanlarından (16,250±7,742) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların duygusal destek doyum puanları (24,500±6,787), çocuk sayısı Tek olanların duygusal destek doyum puanlarından (16,250±7,742) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların duygusal destek doyum puanları (24,452±5,864), çocuk sayısı 2 olanların duygusal destek doyum puanlarından (20,118±7,002) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların duygusal destek doyum puanları (24,500±6,787), çocuk sayısı 2 olanların duygusal destek doyum puanlarından (20,118±7,002) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların duygusal destek doyum puanları (24,452±5,864), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların duygusal destek doyum puanlarından (19,231±4,616) yüksek bulunmuştur. çocuk sayısı 4 olanların duygusal destek doyum puanları (24,500±6,787), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların duygusal destek doyum puanlarından (19,231±4,616) yüksek bulunmuştur.

Bakım desteği doyum puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=10,970$; $p=0,000<0.05$). Çocuk sayısı 3 olanların bakım desteği doyum puanları (11,712±2,970), çocuk sayısı Tek olanların bakım desteği doyum puanlarından (8,250±4,058) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların bakım desteği doyum puanları (12,346±3,395), çocuk sayısı Tek olanların bakım desteği doyum puanlarından (8,250±4,058)

yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bakım desteği doyum puanları (11,712±2,970), çocuk sayısı 2 olanların bakım desteği doyum puanlarından (9,956±3,597) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların bakım desteği doyum puanları (12,346±3,395), çocuk sayısı 2 olanların bakım desteği doyum puanlarından (9,956±3,597) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 2 olanların bakım desteği doyum puanları (9,956±3,597), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların bakım desteği doyum puanlarından (8,308±3,308) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların bakım desteği doyum puanları (11,712±2,970), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların bakım desteği doyum puanlarından (8,308±3,308) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların bakım desteği doyum puanları (12,346±3,395), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların bakım desteği doyum puanlarından (8,308±3,308) yüksek bulunmuştur.

Sosyal destek doyum toplam puanları ortalamalarının çocuk sayısı değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=13,732$; $p=0,000<0,05$). Çocuk sayısı 3 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları (87,082±17,786), çocuk sayısı Tek olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanlarından (57,125±25,552) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları (82,654±22,608), çocuk sayısı Tek olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanlarından (57,125±25,552) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları (87,082±17,786), çocuk sayısı 2 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanlarından (68,059±22,482) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları (82,654±22,608), ailede çocuk sayısı 2 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanlarından (68,059±22,482) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 3 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları (87,082±17,786), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanlarından (66,000±17,139) yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı 4 olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları (82,654±22,608), çocuk sayısı 5 ve üzeri olanların anne baba sosyal desteği doyum toplam puanlarından (66,000±17,139) yüksek bulunmuştur.

Tartışma

Bu araştırmada özel eğitim gereksinimli çocuğu kız olan anne ve babaların bakım desteği ve bilgi desteği doyum puanları erkek özel eğitim gereksinimli çocuğu olan anne babaların bakım desteği ve bilgi desteği doyum puanlarından yüksek bulunmuş diğer boyutlarda anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yersel ve Durualp (2019) işitme engeli ve dil konuşma bozukluğu olan çocukların annelerinin sosyal destek düzeylerini incelemiştir. Araştırmada erkek çocuğu olan annelerin sosyal birliktelik, bilgi ve toplam sosyal destek algıları kız çocuğu olan annelere göre daha yüksek bulunmuştur. Erkek çocuğu olan annelerin duygusal ve bakım desteği algıları daha yüksek olmasına karşın aradaki fark anlamlı olmadığı belirtilmiştir. Toplumumuzun erkek çocuklarını daha kolay kabullenmelerinin erkek çocuklarına sahip annelerin daha fazla destek görmelerine neden olmuş olabileceği araştırmada belirtilmiştir. Yersel ve Durualp (2019)'in araştırması bu araştırma sonuçların özel eğitim gereksinimli kız çocuğu olan anne babaların bakım desteği puanlarının yüksek bulunması

sonucunu desteklememektedir. Bu araştırmada çıkan sonucun aksine erkek özel eğitim gereksinimli ocuk değişkeni lehine yüksek puanların olduğu ancak istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirtilmiştir. Her iki araştırmada da özel eğitim gereksinimli çocuğun cinsiyeti duygusal destek düzeylerini anlamlı şekilde etkilememektedir.

Sivrikaya (2012) araştırmasında zihinsel yetersizliği olan çocuğun cinsiyeti ile genel aile stresi, karamsarlık, algılanan genel sosyal destek, sosyal birliktelik desteği, bilgi desteği, duygusal destek, bakım desteği, algılanan genel sosyal destekten memnuniyet, sosyal birliktelik desteğinden memnuniyet, bilgi desteğinden memnuniyet, duygusal destekten memnuniyet, bakım desteğinden memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirtmiştir. Sivrikaya (2012) araştırması özel eğitim gereksinimli çocuğun cinsiyetinin bakım desteği ve bilgi desteği doyum puanlarındaki anlamlı farklılığı etkilediği sonucunu desteklememektedir. Diğer alt boyutlarda sosyal destek ile ilgili sonuçlan desteklemektedir.

Deveci ve Ahmetoğlu (2018) zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin; anneye da baba olma durumuna, anne babanın birlikte ya da ayrı olmasına, annenin ve babanın öğrenim durumuna, ailenin sosyal güvencesinin olup olmamasına, ailenin ekonomik durumuna, çocuğun yaşına, cinsiyetine ve engel derecesine göre incelenmiştir. Araştırma sonuçlan incelendiğinde çocuğunun cinsiyeti ile sosyal destek toplam puanı bakımından anlamlı fark olmadığı ve 13 -18 yaş arası çocuğu olan ebeveynin daha az sosyal destek algıladığı belirlenmiştir. Deveci ve Ahmetoğlu (2018)'nin araştırması bu araştırma çocuğun cinsiyetinin sosyal destek algısı toplam puanını anlamlı şekilde etkilemediği sonucunu desteklerken çocuğun yaşı değişkenine göre farklılaşmaktadır. Bu araştırmada en çok sosyal desteğe ihtiyaç duyan grubun 2-6 yaş arası özel eğitim gereksinimli çocuğu olan anne babalar olduğu ortaya çıkmışken Deveci ve Ahmetoğlu (2018)'nin araştırmasında en 13-18 yaş arası çocuğu olan grup olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kumbasar (2016) işitme yetersizliği olan çocukların cinsiyetlerinin ebeveynlerin sosyal destek algısı üzerinde etkisi olmadığını ortaya koymuştur. Kumbasar (2016) araştırmasının sonuçları bu araştırma sonuçlarıyla karşılaştırıldığından ebeveynlerin sosyal destek algıları üzerinde özel eğitim gereksinimli çocuğun cinsiyetinin, bakım desteği ve bilgi desteği doyum puanları alt boyutlarındaki sonucu desteklemediği diğer alt boyutlara ilişkin sonuçları desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır. Kaner (2004) zihinsel yetersizliği ve işitsel yetersizliği olan çocuğa sahip anne babalar üzerinde araştırma yapmıştır. Kaner (2004) ocuğun cinsiyetine bağlı olarak anne babaların sosyal destek algılarının değişkenlik göstermediğini belirtmiştir. Bu araştırmada ortaya çıkan bakım desteği ve bilgi desteği doyum puanlarının kız veya erkek çocuğa sahip olma durumuna göre farklılaşıyor olması sonucunu Kaner (2004)'in araştırması desteklememekte fakat bakım desteği ve bilgi desteği doyum alt boyutları dışındaki diğer alt boyutlarda bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Glalmış-Erhan (2005) zihinsel yetersizliği olan çocuğu olan annelerin umutsuzluk ve karamsarlık düzeylerinin, sosyal destek algılarının ve gelecek planlarının anne ve ocuk ile ilgili

değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Gölalmış-Erhan (2005) araştırma sonucunda çocuğun yaşı ve cinsiyeti değişkenlerinin annelerin sosyal destek algıları üzerinde bir farklılaşma meydana getirmediğini belirtmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçlar bu çalışmada özel eğitim gereksinimli çocuğun cinsiyetine bağlı olarak ebeveynlerin sosyal destek algıları düzeylerinin, bakım desteği ve bilgi desteği doyum alt boyutları dışındaki diğer alt boyutlarda bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Akçamete ve Kargın (1996) işitme yetersizliği olan çocuğun cinsiyeti açısından annelerin gereksinimlerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelemiş, toplam puanların çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Ancak, "maddi gereksinimlerde" annelerin belirttikleri gereksinimlerin, işitme engelli çocuğun cinsiyetine göre farklılaştığı bulunmuştur. Ortalama puanlar dikkate alındığında erkek çocuğa sahip annelerin daha fazla gereksinim belirttikleri çalışmada belirtilmiştir.

Özel eğitim gereksinimli çocuğu erkek olan anne babaların bakım destekleri ve bilgi destekleri düzeylerinin farklılaşması sonucu alanyazında yer alan çalışmalardan ayrılan bir yön olarak karşımıza çıkmaktadır.

Akçamete ve Kargın (1996) işitme yetersizliği olan çocuğa sahip anne babaların çocuklarının yaşları küçüldükçe daha çok destek gereksinimi duyduklarını belirtmiştir. Bu çalışmada 2-6 yaş arası özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip olan anne babaların, yaşları daha büyük olan özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip anne babalara göre daha çok sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu sonucunu desteklemektedir. Toprak (2018) çalışmasında iki ya da daha fazla çocuğu olan üstün yetenekli veya zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip anne babaların sosyal destek algıları düzeylerinin özel eğitim gereksinimli tek çocuğa sahip anne babaların sosyal destek algısı düzeylerinden yüksek bulmuştur. Toprak (2018) çalışması bu çalışmada ortaya çıkan özel eğitim gereksinimli tek çocuğu olan anne babaların sosyal destek düzeylerinin düşük olması sonucunu desteklemektedir. Alanyazında da desteklenen bu sonuç ebeveynlerin çocuk bakımı ve diğer gereksinimleri üzerinde tecrübe eksikliğinin sosyal destek algılarını etkilediği düşüncesini düşündürmektedir.

Özdemir (2018) epilepsisi olan çocuğa sahip ebeveynlerin ailede başka kronik rahatsızlığı olan bir çocuğu olma durumuna göre sosyal destek alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirtmiştir. Kısmen bu sonuç bu çalışmadaki çocuk sayısına göre sosyal destek düzeyinin değiştiği sonucunu desteklemektedir. Bu çalışmada ailede başka bir kronik rahatsızlığı olan çocuk olma durumu değil genel olarak başka bir çocuk ya da çocukların varlığı sorusu sorulmuştur.

Kurtbeyoğlu (2018) özel öğrenme güçlüğü tanılu çocuğa sahip anne babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre sosyal destek düzeylerinin değiştiğini, çocuk sayısı arttıkça sosyal destek düzeyinin düştüğünü belirtmiştir. Çocuk sayısının ebeveynlerin sosyal destek algısı düzeyini etkilediği bu çalışmada desteklenmekte fakat tek çocuklu ebeveynlerin sosyal destek düzeylerinin daha düşük olduğu sonucunu Kurtbeyoğlu (2018)'nin çalışmasının sonuçları desteklemektedir. Aynı çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanılu çocuğa sahip anne babaların sahip oldukları çocukların

yaşlarının, sosyal destek düzeylerinin değişmesi üzerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Kurtbeyoğlu (2018) araştırmasında özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğun cinsiyeti ile özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğa sahip anne babaların sosyal destek algısı düzeyleri ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ifade etmiştir. Özel eğitim gereksinimli çocuğun yaşının ebeveynlerin sosyal destek algısı düzeylerini etkilemediği sonucu bu araştırma sonuçlarını desteklemeyen özel eğitim gereksinimli çocuğun ebeveynlerinin sosyal destek algısı düzeylerini etkilemediği sonucu bakım desteği ve bilgi desteği doyum alt boyutları haricinde yapılan bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Yersel ve Durualp (2019) annelerin çocuk sayıları ile bilgi desteği, duygusal destek, bakım desteği ve toplam destek puanlarında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Sosyal birliktelik desteği algıları ile çocuk sayısı arasında görülen fark anlamlı olduğunu Tek çocuk sahibi annelerin sosyal birliktelik desteğini daha fazla algıladığını ortaya koymuştur. Yersel ve Durualp (2019)'in araştırması bu araştırma sonuçlarını ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre desteklememektedir. Bu araştırmada tek çocuklu anne babalar en düşük sosyal destek algısına sahip grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında ailenin çocuğa sahip olmayla ilişkin becerilerde yetersizliklerinin ve tecrübesizliklerinin olabileceği düşüncesini akıllara getirmektedir.

Alanyazın incelendiğinde ailedeki çocuk sayısının özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı düzeylerini etkilediğini ortaya koyan (Görgü, 2005; Kerns ve Siklos, 2006) araştırmalar bulunmaktadır. Ailedeki çocuk sayısının özel eğitim gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı düzeylerini etkilemediğini ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır (Aydemir, 2015; Bilgin, 2012; Çürük, 2008). Literatürde yer alan araştırma sonuçları incelendiğinde, bu araştırma sonuçlarını destekleyen ve desteklemeyen araştırmalar olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre özel eğitim gereksinimli çocuğu kız olan anne babaların bakım desteği ve bilgi desteği doyum puanları özel eğitim gereksinimli çocuğu erkek olan anne babaların bakım desteği ve bilgi desteği doyum puanlarından yüksek bulunmuştur. Diğer alt boyutlarda anlamlı bir sonuç ortaya çıkmamıştır.

Anne babaların özel eğitim gereksinimli bireyin yaşına göre algılandığı sosyal destek düzeylerine ilişkin sonuçlara göre çocuğu 7-10 ve 11-14 yaş arası olan anne babaların çocuğu 2-6 yaş arası olan anne babaların algılandıkları sosyal destek düzeylerine göre bakım desteği, sosyal birliktelik desteği, bilgi desteği, duygusal destek, anne baba sosyal destek toplam, sosyal birliktelik desteği doyum, duygusal destek doyum, bilgi desteği doyum, anne baba sosyal desteği doyum toplam puanları ortalamalarının yüksek olduğu ortaya koyulmuştur. Çocuğu 15 yaş ve üzeri olan anne babaların, özel eğitim gereksinimli çocuğu 2-6 yaş arası olan anne babaların algılandıkları sosyal destek düzeylerine göre sosyal

birliktelik desteği, bilgi desteği, bakım desteği, anne baba sosyal destek toplam, bilgi desteği doyum, anne baba sosyal destek doyum toplam puanları yüksek bulunmuştur. Bakım desteği doyum puanlarında çocuğun yaşına göre gruplar arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Çocuğu 7-10 yaş arası olan anne babaların çocuğu 11-14 yaş arası olan anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeylerine göre sosyal birliktelik desteği doyum puanları yüksek bulunmuştur.

Özel eğitim gereksinimli çocuğun bulunduğu ailedeki çocuk sayısına göre algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin sonuçlara göre ailesinde 3 çocuk olan anne babaların, ailelerinde tek çocuk, 2 çocuk, 4 çocuk, 5 ve üzeri çocuk olan anne babalardan sosyal birliktelik desteği, bilgi desteği, duygusal destek, anne baba sosyal destek toplam ve sosyal birliktelik desteği doyum puanları yüksek bulunmuştur.

Anne babalardan ailesinde 3 çocuk bulunanlar ile ailesinde 4 çocuk bulunanlar arasında duygusal destek doyum, bilgi desteği doyum, bakım desteği, bakım desteği doyum ve anne baba sosyal destek doyum toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tek çocuklu anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeyleri puanları, ailesinde 3 ve 4 çocuğu olan anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeyi puanlarından düşük çıkmıştır. Ailesinde 4 çocuğa sahip anne babaların algılanan sosyal destek düzeyleri, ailesinde tek çocuk, 2, 5 ve üzeri çocuğa sahip olan anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeyi puanlarından duygusal destek, bakım desteği, anne baba sosyal destek toplam, sosyal birliktelik desteği doyum, bilgi desteği doyum, duygusal destek doyum, bakım desteği doyum ve anne baba sosyal destek doyum toplam puanlarında yüksek bulunmuştur. Sosyal birliktelik desteği ve bilgi desteği puanlarında ailesinde 4 çocuğa sahip anne babalar ile ailelerinde 5 çocuğa sahip anne babaların algılanan sosyal destek düzeyi puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ailesinde 2 ve 5 çocuğa sahip anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeyi puanları, ailesinde tek çocuğa sahip anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeyi puanlarından sosyal birliktelik desteği, bilgi desteği, anne baba sosyal destek toplam puanlarında yüksek bulunmuştur. 2 çocuğa sahip anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeyi puanları, ailesinde tek çocuğa sahip anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeyi puanlarından duygusal destek, bakım desteği, duygusal destek doyum anne baba sosyal destek toplam puanlarında yüksek bulunmuştur.

Öneriler

1. Özel eğitim gereksinimli bireye sahip anne babalar için aile eğitim programları düzenlenebilir. Düzenlenecek olan bu programlarda gruplar oluşturulurken çocuklarının cinsiyetine yaş gruplarına ve ailelerin sahip oldukları çocuk sayılarına göre gruplar oluşturulabilir ve program içerikleri bu duruma göre belirlenebilir.

2. İleri araştırmalarda bu araştırmanın sınırlılıklarından dolayı ele alınmayan demografik özellikler ele alınarak literatüre destek sağlanabilir.

3. Benzer araştırmalar farklı örneklem gruplarında çalışılabilir.

Ahi Evran University
Journal of Kırşehir Education Faculty

ISSN: 2147 - 1037

ENGLISH VERSION

Introduction

The family is one of the leading institutions that form the basis of society and continue its existence as a social institution. The child's participation in the family causes innovation in the family and changes in relationships. The expectations of parents from each other as spouses, life, profession, relatives and the society they live in change (Akkök, 1992; Aslan 2010).

Parents of special needs children may experience fatigue, depression, low self-esteem and interpersonal dissatisfaction. Besides, mothers of special needs children experience increased levels of moodiness and are more prone to illness, feeling that they cannot achieve their personal goals and have little leisure time (Weiss, 2000).

Having a child with special needs brings with it many problems, families are emotionally traumatized and it is difficult for them to successfully overcome the problems that come with the disability. In this case, social support plays a key role and alleviates the troubles of having such a child (Çürük, 2008).

The supporting services that will help to meet the needs of the family responsible for the caring of the special needs children, reduce the problems caused by the disability and help the family overcome the problems experienced by the family (Kaner, 2004). Özkubat et al. (2014) revealed that the number of people with whom parents of children with autism interact in their social environment and the frequency of close family visits decreased.

Gottlieb (1983) defines the social support as verbal and nonverbal information or advice, tangible help, or action that results from or infers from the presence of social affinities and has beneficial emotional or behavioral effects on recipients (Armstrong, Birnie-Lefcovitch and Ungar, 2005).

Cohen (2004) considers the concept of social support as the support that consists of social relations, has a positive effect on the mental and physical health of individuals, and that originates from the relationship structures of the social field, which makes the person feel valuable.

In another definition, the social support has been explained as providing help from the environment on various issues, entering a social system in which individuals believe they are loved and protected, or developing a sense of attachment to a social group (Evans et al. 1991; Demir 2008).

Perceived social support is individuals' cognitive perceptions that they have reliable ties to others and will provide support. In a sense, it is a subjective evaluation based on interpreting supportive interactions and giving personal meanings to the people to whom they are attached. The meanings that people attach to their lives and what they hear are different. These differences are shaped by the way individuals are brought up and their experiences (Somoğlu, 2016).

Cobb (1976) defines the social support as the knowledge that individuals receive from others that they are loved, cared, valued, and that they are part of a social network. Şahin (1999) defines the social support as resources provided by family members, relatives and friends as well as other social relations to individuals in difficult situations or distress (Aytaç, 2011).

The social support emerges as a system that will help the people to believe that they are loved and protected, accepted and respected. Regardless of the type of the social support it has positive effects on individuals and is closely related to the individual's mental health (Başer, 2006; Demir, 2008).

Armstrong et al. (2005) modeled that locus of control, understanding of self-control, emotional balance and social support affect the emotional well-being of parents with their main effects and this effect affects family functioning. They modeled that environmental and social stress sources such as being divorced, being promoted, losing a job and having a child with disability affect the emotional well-being of parents and their quality of life with the buffering effect of social support. In the model, they revealed that the main effect of the social support and the buffering effect affected the emotional well-being of parents and parenting quality, and affected family functioning in the long term.

Cantwell et al. (2014) revealed that there was a negative relationship between social support and stress, and a positive relationship between social support and self-efficacy. They also revealed that there was a positive relationship between social support and physical health.

Dülger (2009) described the social support resources in two groups as formal and informal. He expressed the formal social support sources as counselors, teachers, clergies, health professionals, and informal social support sources as family, friends, neighbors and relatives. In the literature, social support resources are also expressed as formal and informal social support resources. Formal social support can be obtained from self-help groups, open centers for information, and official public services. Informal social support can be obtained from family, relatives, friends, colleagues, peer groups and neighbors (Toprak, 2018).

The social support has many functions. It is useful in providing people with the services and materials they need, relieving them emotionally, providing coping skills by guiding people through their problems, providing feedback to improve people's performance, contributing to adaptation, and providing interpersonal connections in daily life and in times of crisis (Kaner 2004). Vural-Yüzbaşı (2019) stated that there is a direct relationship between the social support and psychological well-being of mothers with mentally retarded children. Psychological well-being levels of mothers with high social support levels are also high, and this is a variable with a mediator function of social support in this study.

The social support has both qualitative and quantitative dimensions. Kazak and Marvin (1984) defined the structural (quantitative) characteristics of social support as network size, network density and boundary density (cited in Sencar, 2007).

Cohen and Wills (1985) departed from previous social support typologies and, in a more summative way, described four types of support. The types of social support that people can receive from their environment are classified as follows: emotional/social, informational, instrumental/material support and widespread support (Aytaç, 2011; Güngör & Traş 2011).

Having a child with special education needs brings many problems into the lives of parents. The presence of social support and the perception of high support affect the acceptance of the child with special education needs, the adaptation of the parents to their new life with the child with special education needs, the feeling of value of the parents, the increase in the level of well-being of the parents, the reduction of parental stress and the increase in the self-efficacy belief levels of the parents.

In this study, it was aimed to determine whether the perceived social support levels of parents of children with special education needs changes by demographic characteristics of the parents (number of children in the family, gender and age of the child with special education needs). If it is revealed that there are changes in the level of social support perceived by the parents by the demographic characteristics of the parents of children with special education needs, it is aimed to provide data for the support systems and practices to be developed for parents with individuals with special education needs in the light of the effects of social support specified in the literature. We consider that the results of the research will be important with these aspects.

Method

In this study, the relational surveying model, one of the descriptive research methods, was used to determine the relationships between various variables. Relational surveying model is a research model that aims to determine the existence and/or degree of co-variance between two or more variables. There are two types of relational analysis: correlation type relation and relation obtained by comparison.

The relationships determined by surveying cannot be understood as a real cause-effect relationship. However, by giving some clues in that direction, if the situation in one variable is known, it can give useful results in estimating the other. In correlation type relationship surveys, it is tried to find out whether the variables change together and if there is a change, how this happens (Karasar, 2014).

Study Group

The sample of the research consists of 215 participants randomly selected from parents who have individuals with special educational needs living in Osmaniye Province in 2018.

Data Collection Tools

Revised parental social support scale: The Revised Parental Social Support Scale (RPSSS) was developed by Kaner (2010) to determine the quantitative and qualitative dimensions of perceived social support and consisted of two parts. The first one is the Perceived Social Support (PSS), which assesses the level of availability of someone to provide different supports (quantitative dimension), and the second is the Satisfaction with Perceived Social Support (SPSS), which evaluates the level of satisfaction with the supports (qualitative dimension) in each item. Both parts contain the same items (Sivrikaya & Tekinarslan, 2013).

As a result of the exploratory factor analysis applied to determine the construct validity of RPSSS-PSS, a scale consisting of four factors (Social Companionship Support, Information Support, Emotional Support and Caring Support) and 28 items was obtained. In order to determine whether this structure is valid for the satisfaction level, confirmatory factor analysis was applied to the items and it was observed that the same structure was preserved (Kaner, 2010; cited in Sivrikaya & Tekinarslan, 2013:p. 17-29).

Cronbach's Alpha and Spearman Brown split-half reliability analyzes were applied to determine the internal consistency of RPSSS-PSS and RPSSS-SPSS. The Cronbach's Alpha coefficients are between 0.83-0.95 for RPSSS-PSS and 0.85-0.96 for RPSSS-SPSS. The Spearman Brown split-half reliability coefficients ranged between 0.86-0.92 RPSSS-PSS and 0.84-0.96 for RPSSS-SPSS (Kaner, 2010). RPSSS items are scored in two different ways. In the first, the items in the RPSSS-PSS are scored according to the options 4 (always), 3 (sometimes), 2 (rarely) and 1 (never) in order to determine what kind of support parents have. Secondly, in order to determine how satisfied they are with these supports, the items in the RPSSS-SPSS are scored according to the options of 4 (I am very satisfied), 3 (I am satisfied in general), 2 (I am satisfied a little), and 1 (I am never satisfied) (Kaner, 2010).

Demographic information form: The Demographic information form was developed by the researchers to determine the age and gender of the child with special education needs, the number of children in the family. The age part of the child with special education needs was grouped as 0-2, 2-6, 7-10, 11-14, 15 and over. The gender of the student with special education needs was grouped as male and female. The number of children in the family was grouped as 1, 2, 3, 4, 5 and more.

Data Collection and Analysis

The researchers visited different special education and rehabilitation centers in Osmaniye due to the easy accessibility of the sample. The research was carried out with mothers and fathers of individuals with special needs that the researchers could reach during their visit in special education and rehabilitation centers. The data were collected in living environments and gardens in special education and rehabilitation centers. The process of collecting research data started with face-to-face interviews with the participants. At the beginning of the interview, the subject of the research was explained and the relevant data collection tools were introduced to the participants. The participants who wanted to participate in the study voluntarily were asked to sign the research consent form. The data were collected from the participants who signed the form. During the data collection, the questions in the data collection tools were explained when needed.

In the study, t-test was performed to compare continuous quantitative data between two independent groups, and One-way Anova test was performed to compare continuous quantitative data between more than two independent groups. Scheffé test was performed as a post-hoc analysis to determine the differences after the Anova test. The findings were evaluated at the 95% confidence interval and at the 5% significance level.

Findings

The data obtained within the scope of the research were presented in tables below and the findings were interpreted.

Table 1. *Data of social support scores of parents with special education needs by the gender variable of children*

	Group	N	Mean	SD	t	p
Social companionship support	Female	77	29,368	8,184	1,271	0,205
	Male	138	27,885	8,887		
Information support	Female	77	17,989	4,753	1,733	0,084
	Male	138	16,777	5,404		
Emotional support	Female	77	24,081	6,006	1,638	0,103
	Male	138	22,581	7,188		
Caring support	Female	77	12,368	2,954	2,375	0,018
	Male	138	11,277	3,634		
Parental social support total	Female	77	83,805	21,249	1,705	0,090
	Male	138	78,520	23,881		
Social companionship support satisfaction	Female	77	26,862	8,228	-0,308	0,759
	Male	138	27,216	8,687		
Information support satisfaction	Female	77	17,241	4,752	2,019	0,045
	Male	138	15,804	5,551		
Emotional support satisfaction	Female	77	22,678	6,137	1,026	0,306
	Male	138	21,716	7,370		
Caring support satisfaction	Female	77	10,977	3,386	0,790	0,430
	Male	138	10,588	3,792		
Parental social support satisfaction total	Female	77	77,759	21,166	0,783	0,434
	Male	138	75,324	24,023		

When the sub-dimensions of social support perception of the parents participating in the study were examined by the gender variable of children, the difference between the mean scores of caring support was found to be statistically significant ($t=2.375$; $p=0.018<0.05$). The caring support scores of the parents with female children ($x=12.368$) are higher than parents with male children ($x=11.277$).

The difference between the mean scores of information support satisfaction and the group mean scores by the gender variable of the children is statistically significant ($t=2.019$; $p=0.045<0.05$). The information support satisfaction scores of parents with female children ($x=17.241$) are higher than the parents with male children ($x=15.804$).

The difference between the group mean scores of social companionship support, information support, emotional support, parental social support total, social companionship support satisfaction, emotional support satisfaction, caring support satisfaction, parental social support satisfaction total scores was not found statistically significant ($p>0.05$).

Table 2. Data of social support scores of parents with special education needs by the age variable of children

	Group	N	Mean	SD	F	p	Difference
Social companionship support	2-6 Age	74	24,785	9,451	7,766	0,000	2 > 1
	7-10 Age	56	30,492	7,032			3 > 1
	11-14 Age	63	30,382	7,853			4 > 1
	15 Age and over	22	29,556	8,368			
Information support	2-6 Age	74	14,747	5,880	10,236	0,000	2 > 1
	7-10 Age	56	18,607	4,248			3 > 1
	11-14 Age	63	18,588	4,539			4 > 1
	15 Age and over	22	17,926	3,999			
Emotional support	2-6 Age	74	20,329	8,103	8,854	0,000	2 > 1
	7-10 Age	56	25,000	5,615			3 > 1
	11-14 Age	63	25,088	5,487			
	15 Age and over	22	22,222	5,094			
Caring support	2-6 Age	74	10,519	4,163	5,108	0,002	2 > 1
	7-10 Age	56	12,525	2,328			3 > 1
	11-14 Age	63	11,971	3,172			4 > 1
	15 Age and over	22	12,444	3,004			
Parental social support total	2-6 Age	74	70,380	26,648	8,640	0,000	2 > 1
	7-10 Age	56	86,623	18,627			3 > 1
	11-14 Age	63	86,029	19,876			4 > 1
	15 Age and over	22	82,148	18,594			
Social companionship support satisfaction	2-6 Age	74	24,051	8,917	7,305	0,000	2 > 1
	7-10 Age	56	30,541	7,525			3 > 1
	11-14 Age	63	27,471	8,145			2 > 3
	15 Age and over	22	27,185	7,370			
Information support satisfaction	2-6 Age	74	13,975	6,026	8,907	0,000	2 > 1
	7-10 Age	56	17,885	4,424			3 > 1
	11-14 Age	63	17,471	4,689			4 > 1
	15 Age and over	22	16,889	4,032			
Emotional support satisfaction	2-6 Age	74	19,684	8,119	5,506	0,001	2 > 1
	7-10 Age	56	23,344	6,016			3 > 1
	11-14 Age	63	23,794	5,934			
	15 Age and over	22	21,852	5,716			
Caring support satisfaction	2-6 Age	74	9,899	3,986	2,528	0,058	
	7-10 Age	56	11,377	3,513			
	11-14 Age	63	10,794	3,410			

	15 Age and over	22	11,556	3,105			
Parental social support satisfaction total	2-6 Age	74	67,608	25,901	6,461	0,000	2 > 1
	7-10 Age	56	83,148	20,459			3 > 1
	11-14 Age	63	79,529	20,320			4 > 1
	15 Age and over	22	77,482	18,614			

A one-way analysis of variance (Anova) was performed to reveal whether there was a statistically significant difference in the mean scores of the social support perception sub-dimensions of the parents of children with special needs participating in the study by the age variable. The complementary post-hoc analysis was performed to identify the sources of differences in the sub-dimensions.

As a result of one-way analysis of variance (Anova) of the mean scores of social companionship support by the age variable of the children with special needs, the difference between the group mean scores was statistically significant ($F=7,766$; $p=0,000<0.05$). The social companionship support scores of those in the 7-10 age group (30.492 ± 7.032) were found to be higher than the social companionship support scores of those in the 2-6 age group (24.785 ± 9.451). The social companionship support scores of those aged 11-14 years (30.382 ± 7.853) were higher than those of the 2-6 age group (24.785 ± 9.451). The social companionship support scores of those aged 15 and over (29.556 ± 8.368) were found to be higher than those of the 2-6 age group (24.785 ± 9.451).

The difference between the groups' mean scores of information support by the child age variable of the child with special needs was statistically significant ($F=10.236$; $p=0.000<0.05$). The information support scores of those in the 7-10 age group (18.607 ± 4.248) were higher than those of the 2-6 age group ($14,747\pm 5,880$). The information support scores of the 11-14 age group ($18,588\pm 4,539$) were higher than the those of the 2-6 age group ($14,747\pm 5,880$). The information support scores of those aged 15 and over ($17.926\pm 3,999$) were found to be higher than those of the 2-6 age group ($14,747\pm 5,880$).

The difference between the groups' mean scores of emotional support by the child age variable was statistically significant ($F=8,854$; $p=0,000<0.05$). The emotional support scores ($25,000\pm 5,615$) in the 7-10 age group were higher than those of the in the 2-6 age group ($20,329\pm 8,103$). The emotional support scores of the 11-14 age group (25.088 ± 5.487) were higher than those of the 2-6 age group ($20,329\pm 8.103$).

The difference between the groups' mean scores of caring support by the child age variable was statistically significant ($F=5.108$; $p=0.002<0.05$). The caring support scores of the 7-10 age group ($12,525\pm 2,328$) were higher than those of the 2-6 age group (10.519 ± 4.163). The caring support scores of the 11-14 age group (11.971 ± 3.172) were higher than those of the 2-6 age group (10.519 ± 4.163). The caring support scores of those aged 15 and over ($12,444\pm 3,004$) were higher than those of the 2-6 age group (10.519 ± 4.163).

The difference between the groups' mean scores of social support total by the child age variable was statistically significant ($F=8,640$; $p=0,000<0.05$). The parental social support total scores of the 7-10 age group ($86,623\pm 18,627$) were higher than those of the 2-6 age group ($70,380\pm 26,648$). The parental social support total scores of the 11-14 age group ($86,029\pm 19,876$) were higher than those of the 2-6 age group ($70,380\pm 26,648$). The parental social support total scores of those aged 15 and over ($82,148\pm 18,594$) were higher than those of those in the 2-6 age group ($70,380\pm 26,648$).

The difference between the groups' mean scores of social companionship support satisfaction by the child age variable was statistically significant ($F=7.305$; $p=0.000<0.05$). The social companionship support satisfaction scores of those in the 7-10 age group (30.541 ± 7.525) were found to be higher than those in the 2-6 age group (24.051 ± 8.917). The satisfaction scores of social companionship support of those aged 11-14 years (27.471 ± 8.145) were found to be higher than those in the age group of 2-6 years (24.051 ± 8.917). The social companionship support satisfaction scores of the 7-10 age group (30.541 ± 7.525) were higher than those of the 11-14 age group (27.471 ± 8.145).

The difference between the mean scores of information support satisfaction and the group mean scores by the child age variable was statistically significant ($F=8.907$; $p=0.000<0.05$). The information support satisfaction scores of the 7-10 age group (17.885 ± 4.424) were higher than those of the 2-6 age group ($13,975\pm 6,026$). The information support satisfaction scores of the 11-14 age group ($17.471\pm 4,689$) were higher than those of the 2-6 age group ($13,975\pm 6,026$). The information support satisfaction scores of those aged 15 and over ($16,889\pm 4,032$) were higher than those of the 2-6 age group ($13,975\pm 6,026$).

The difference between the mean scores of emotional support satisfaction scores and the group mean scores by the child age variable was statistically significant ($F=5.506$; $p=0.001<0.05$). The emotional support satisfaction scores of the 7-10 age group (23.344 ± 6.016) were higher than those of the 2-6 age group (19.684 ± 8.119). The emotional support satisfaction scores of the 11-14 age group (23.794 ± 5.934) were higher than those of the 2-6 age group (19.684 ± 8.119).

The difference between the mean scores of social support satisfaction total and the group mean scores by the child age variable was statistically significant ($F=6.461$; $p=0.000<0.05$). The parental social support satisfaction total scores of the 7-10 age group ($83.148\pm 20,459$) were higher than those of the 2-6 age group (67.608 ± 25.901). The parental social support satisfaction total scores of the 11-14 age group ($79,529\pm 20,320$) were higher than those of the 2-6 age group ($67.608\pm 25,901$). The parental social support satisfaction total scores of those aged 15 and over (77.482 ± 18.614) were higher than the total scores of parental social support satisfaction of those aged 2-6 years (67.608 ± 25.901).

The difference between the mean scores of caring support satisfaction and the group mean scores by the child age variable was not statistically significant ($p>0.05$).

Table 3. Data of social support scores of parents with special education needs by the variable of the number of children in the family

	Group	N	Mean	SD	F	p	Difference
Social companionship support	Only one	16	20,625	8,294	16,376	0,000	3 > 1
	2	62	24,485	8,426			4 > 1
	3	67	33,137	6,056			5 > 1
	4	46	30,192	8,776			3 > 2
	5 and more	24	26,846	7,086			4 > 2
Information support	Only one	16	11,875	5,227	13,265	0,000	3 > 4
	2	62	15,721	5,561			3 > 5
	3	67	19,849	3,646			2 > 1
	4	46	17,846	5,304			3 > 1
	5 and more	24	15,846	3,221			4 > 1
Emotional support	Only one	16	17,125	7,089	12,033	0,000	5 > 1
	2	62	21,206	7,321			3 > 2
	3	67	26,480	5,088			4 > 2
	4	46	24,115	6,735			3 > 4
	5 and more	24	20,539	4,130			3 > 5
Caring support	Only one	16	8,750	3,715	14,145	0,000	2 > 1
	2	62	10,603	3,837			3 > 1
	3	67	13,315	2,260			4 > 1
	4	46	12,615	3,419			3 > 2
	5 and more	24	9,846	1,488			4 > 2
Parental social support total	Only one	16	58,375	24,138	15,312	0,000	3 > 5
	2	62	72,015	23,747			4 > 5
	3	67	92,781	16,123			2 > 1
	4	46	84,769	23,440			3 > 1
	5 and more	24	73,077	13,882			4 > 1
Social companionship support satisfaction	Only one	16	20,750	8,699	15,673	0,000	5 > 1
	2	62	23,471	7,865			3 > 2
	3	67	31,986	6,447			4 > 2
	4	46	28,423	8,989			3 > 4
	5 and more	24	24,000	6,013			3 > 5
Information support satisfaction	Only one	16	11,875	5,353	12,610	0,000	4 > 5
	2	62	14,515	5,605			3 > 1
	3	67	18,932	3,835			4 > 1
	4	46	17,385	5,232			3 > 2
	5 and more	24	14,462	4,052			4 > 2
Emotional support satisfaction	Only one	16	16,250	7,742	10,437	0,000	2 > 1
	2	62	20,118	7,002			3 > 1
	3	67	24,452	5,864			4 > 1
	4	46	24,500	6,787			3 > 2
	5 and more	24	19,231	4,616			4 > 2

Caring support satisfaction	Only one	16	8,250	4,058			3 > 1
	2	62	9,956	3,597			4 > 1
	3	67	11,712	2,970	10,970	0,000	3 > 2
	4	46	12,346	3,395			4 > 2
	5 and more	24	8,308	3,308			2 > 5
Parental social support satisfaction total	Only one	16	57,125	25,552			3 > 5
	2	62	68,059	22,482			4 > 5
	3	67	87,082	17,786	13,732	0,000	3 > 2
	4	46	82,654	22,608			4 > 2
	5 and more	24	66,000	17,139			3 > 5

A one-way analysis of variance (Anova) was performed to determine whether there was a significant difference in the mean scores of the social support sub-dimensions by the variable of the number of children with special education needs. Complementary post-hoc analysis was performed to identify the source of statistically significant differences.

As a result of the one-way analysis of variance (Anova) of the mean scores of social companionship support to the number of children variable, the difference between the group mean scores was found to be statistically significant ($F=16.376$; $p=0.000<0.05$). The social companionship support scores of parents with 3 children ($33,137\pm 6,056$) were higher than those of parents with only one child ($20,625\pm 8,294$). The social companionship support scores of those with 4 children ($30,192\pm 8,776$) were higher than those with single children ($20,625\pm 8,294$). The social companionship support scores of those with 5 or more children ($26,846\pm 7,086$) were higher than those with only one child ($20,625\pm 8,294$). The social companionship support scores of those with 3 children ($33,137\pm 6,056$) were found to be higher than those with 2 children ($24,485\pm 8,426$). The social companionship support scores of those with 4 children ($30,192\pm 8,776$) were higher than those with 2 children ($24,485\pm 8,426$). The social companionship support scores of those with 3 children ($33,137\pm 6,056$) were higher than those with 4 children ($30,192\pm 8,776$). The social companionship support scores of those with 3 children ($33,137\pm 6,056$) were higher than those with 5 or more children ($26,846\pm 7,086$).

The difference between the group mean scores by the number of children variable of the information support mean scores was found to be statistically significant ($F=13.265$; $p=0.000<0.05$). The information support mean scores of those with 2 children ($15,721\pm 5,561$) were higher than those with only one child ($11,875\pm 5,227$). The information support mean scores of those with 3 children ($19,849\pm 3,646$) were higher than those with one child ($11,875\pm 5,227$). The information support mean scores of those with 4 children ($17,846\pm 5,304$) were found to be higher than those with only one child ($11,875\pm 5,227$). The information support mean scores of those with 5 or more children ($15,846\pm 3,221$) were higher than those with single children ($11,875\pm 5,227$). The information support mean scores of those with 3 children ($19,849\pm 3,646$) were higher than those with 2 children ($15,721\pm 5,561$). The

information support mean scores of those with 4 children ($17,846 \pm 5,304$) were found to be higher than those with 2 children ($15,721 \pm 5,561$). The information support mean scores of those with 3 children ($19,849 \pm 3,646$) were higher than those with 4 children ($17,846 \pm 5,304$). The information support mean scores of those with 3 children ($19,849 \pm 3,646$) were higher than those with 5 or more children ($15,846 \pm 3,221$).

The difference between the group mean scores of emotional support by the number of children variable was statistically significant ($F=12.033$; $p=0.000 < 0.05$). The emotional support mean scores of those with 2 children ($21,206 \pm 7,321$) were higher than those with only one child ($17,125 \pm 7,089$). The emotional support mean scores of those with 3 children ($26,480 \pm 5,088$) were higher than those with only one child ($17,125 \pm 7,089$). The emotional support mean scores of those with 4 children ($24,115 \pm 6,735$) were higher than those with only one child ($17,125 \pm 7,089$). The emotional support mean scores of those with 3 children ($26,480 \pm 5,088$) were found to be higher than those with 2 children ($21,206 \pm 7,321$). The emotional support mean scores of those with 4 children ($24,115 \pm 6,735$) were found to be higher than those with 2 children ($21,206 \pm 7,321$). The emotional support mean scores of those with 3 children ($26,480 \pm 5,088$) were higher than those with 4 children ($24,115 \pm 6,735$). The emotional support mean scores of those with 3 children ($26,480 \pm 5,088$) were higher than those with 5 or more children ($20,539 \pm 4,130$). The emotional support mean scores of those with 4 children ($24,115 \pm 6,735$) were found to be higher than those with 5 or more children ($20,539 \pm 4,130$).

The difference between the group mean scores of caring support by the number of children variable was statistically significant ($F=14.145$; $p=0.000 < 0.05$). The caring support mean scores of those with 2 children ($10,603 \pm 3,837$) were higher than those with only one child ($8,750 \pm 3,715$). The caring support mean scores of those with 3 children ($13,315 \pm 2,260$) were higher than those with only one child ($8,750 \pm 3,715$). The caring support mean scores of those with 4 children ($12,615 \pm 3,419$) were higher than those with only one child ($8,750 \pm 3,715$). The caring support mean scores of those with 3 children ($13,315 \pm 2,260$) were higher than those with 2 children ($10,603 \pm 3,837$). The caring support mean scores of those with 4 children ($12,615 \pm 3,419$) were higher than those with 2 children ($10,603 \pm 3,837$). The caring support mean scores of those with 3 children ($13,315 \pm 2,260$) were higher than those with 5 or more children ($9,846 \pm 1,488$). The caring support mean scores of those with 4 children ($12,615 \pm 3,419$) were higher than those with 5 or more children ($9,846 \pm 1,488$).

The difference between the parental social support total scores and the group mean scores by the number of children variable was statistically significant ($F=15.312$; $p=0.000 < 0.05$). The parental social support total scores of those with 2 children ($72,015 \pm 23,747$) were higher than those with only one child ($58,375 \pm 24,138$). The parental social support total scores of those with 3 children ($92,781 \pm 16,123$) were higher than those with only one child ($58,375 \pm 24,138$). The parental social support total scores of those with 4 children ($84,769 \pm 23,440$) were higher than those with only one child ($58,375 \pm 24,138$). The parental

social support total scores of those with 5 or more children ($73,077 \pm 13,882$) were higher than those with only one child ($58,375 \pm 24,138$). The parental social support total scores of those with 3 children ($92,781 \pm 16,123$) were found to be higher than those with 2 children ($72,015 \pm 23,747$). The parental social support total scores of those with 4 children ($84,769 \pm 23,440$) were higher than those with 2 children ($72,015 \pm 23,747$). The parental social support total scores of those with 3 children ($92,781 \pm 16,123$) were higher than those with 4 children ($84,769 \pm 23,440$). The parental social support total scores of those with 3 children ($92,781 \pm 16,123$) were found to be higher than those with 5 or more children ($73,077 \pm 13,882$). The parental social support total scores of those with 4 children ($84,769 \pm 23,440$) were found to be higher than those with 5 or more children ($73,077 \pm 13,882$).

The difference between the mean scores of social companionship satisfaction and the group mean scores by the number of children variable was statistically significant ($F=15.673$; $p=0.000 < 0.05$). The social companionship support satisfaction scores of those with 3 children ($31,986 \pm 6,447$) were found to be higher than those with only one child ($20,750 \pm 8,699$). The social companionship support satisfaction scores of those with 4 children ($28,423 \pm 8,989$) were higher than those with only one child ($20,750 \pm 8,699$). The social companionship support satisfaction scores of those with 3 children ($31,986 \pm 6,447$) were found to be higher than those with 2 children ($23,471 \pm 7,865$). The social companionship support satisfaction scores of those with 4 children ($28,423 \pm 8,989$) were found to be higher than those with 2 children ($23,471 \pm 7,865$). The social companionship support satisfaction scores of those with 3 children ($31,986 \pm 6,447$) were higher than those with 4 children ($28,423 \pm 8,989$). The social companionship support satisfaction scores of those with 3 children ($31,986 \pm 6,447$) were found to be higher than those with 5 or more children ($24,000 \pm 6,013$). The social companionship support satisfaction scores of those with 4 children ($28,423 \pm 8,989$) were found to be higher than those with 5 or more children ($24,000 \pm 6,013$).

The difference between the mean scores of information support satisfaction and the group mean scores by the number of children variable was statistically significant ($F=12.610$; $p=0.000 < 0.05$). The information support satisfaction scores of those with 3 children ($18,932 \pm 3,835$) were higher than those with only one child ($11,875 \pm 5,353$). The information support satisfaction scores of those with 4 children ($17,385 \pm 5,232$) were higher than those with only one child ($11,875 \pm 5,353$). The information support satisfaction scores of those with 3 children ($18,932 \pm 3,835$) were higher than those with 2 children ($14,515 \pm 5,605$). The information support satisfaction scores of those with 4 children ($17,385 \pm 5,232$) were found to be higher than those with 2 children ($14,515 \pm 5,605$). The information support satisfaction scores of those with 3 children ($18,932 \pm 3,835$) were higher than those with 5 or more children ($14,462 \pm 4,052$). Information support satisfaction scores of those with 4 children ($17,385 \pm 5,232$) were found to be higher than those with 5 or more children ($14,462 \pm 4,052$).

The difference between the mean scores of emotional support satisfaction and group mean scores by the number of children variable was statistically significant ($F=10.437$; $p=0.000<0.05$). The emotional support satisfaction scores of those with 2 children (20.118 ± 7.002) were higher than those with only one child (16.250 ± 7.742). The emotional support satisfaction scores of those with 3 children (24.452 ± 5.864) were higher than those with only one child (16.250 ± 7.742). The emotional support satisfaction scores of those with 4 children (24.500 ± 6.787) were higher than those with only one child (16.250 ± 7.742). The emotional support satisfaction scores of those with 3 children (24.452 ± 5.864) were found to be higher than those with 2 children (20.118 ± 7.002). The emotional support satisfaction scores of those with 4 children (24.500 ± 6.787) were higher than those with 2 children (20.118 ± 7.002). The emotional support satisfaction scores of those with 3 children (24.452 ± 5.864) were found to be higher than those with 5 or more children (19.231 ± 4.616). The emotional support satisfaction scores of those with 4 children (24.500 ± 6.787) were higher than those with 5 or more children (19.231 ± 4.616).

The difference between the mean scores of caring support satisfaction and the group mean scores by the number of children variable was statistically significant ($F=10.970$; $p=0.000<0.05$). The caring support satisfaction scores of those with 3 children (11.712 ± 2.970) were higher than those with only one child (8.250 ± 4.058). The caring support satisfaction scores of those with 4 children (12.346 ± 3.395) were higher than those with only one child (8.250 ± 4.058). The caring support satisfaction scores of those with 3 children (11.712 ± 2.970) were higher than those with 2 children (9.956 ± 3.597). The caring support satisfaction scores of those with 4 children (12.346 ± 3.395) were higher than those with 2 children (9.956 ± 3.597). The caring support satisfaction scores of those with 2 children (9.956 ± 3.597) were higher than those with 5 or more children (8.308 ± 3.308). The caring support satisfaction scores of those with 3 children (11.712 ± 2.970) were higher than those with 5 or more children (8.308 ± 3.308). The caring support satisfaction scores of those with 4 children (12.346 ± 3.395) were higher than those with 5 or more children (8.308 ± 3.308).

The difference between the mean of parental social support satisfaction total scores and the group mean scores by the number of children variable was statistically significant ($F=13.732$; $p=0.000<0.05$). The parental social support satisfaction total scores of those with 3 children (87.082 ± 17.786) were found to be higher than those with only one child (57.125 ± 25.552). The parental social support satisfaction total scores of those with 4 children (82.654 ± 22.608) were found to be higher than those with only one child (57.125 ± 25.552). The parental social support satisfaction total scores of those with 3 children (87.082 ± 17.786) were found to be higher than those with 2 children (68.059 ± 22.482). The parental social support satisfaction total scores of those with 4 children (82.654 ± 22.608) were found to be higher than those with 2 children (68.059 ± 22.482). The parental social support satisfaction total scores of those with 3 children (87.082 ± 17.786) were found to be higher than those with 5 or more children (66.000 ± 17.139). The parental social support satisfaction total scores of those with 4 children (82.654 ± 22.608) were found to be higher than those with 5 or more children (66.000 ± 17.139).

Discussion

In this study, the caring support and information support satisfaction scores of parents of female children with special education needs were found to be higher than those of parents of male children with special education needs, and no significant difference was found in other dimensions. Yersel and Durualp (2019) examined the social support levels of mothers of children with hearing impairment and language-speech disorder. They found that mothers of male children have higher perceptions of social cohesion, knowledge and total social support than mothers of female children. Although the perceptions of emotional and caring support of mothers with male children were higher, the difference was not significant. They stated in their research that the easier acceptance of male children by Turkish society may have caused mothers of male children to receive more support. The findings of Yersel and Durualp (2019) do not support the result that parents who have female children with special educational needs have high caring support scores. Contrary to the results of this study, they stated that there were high scores in favor of the male children with special educational needs variable, but it was not statistically significant. In both studies, the gender of the children with special educational needs do not significantly affect emotional support levels.

Sivrikaya (2012) reported that there was no significant relationship between the gender of the child with intellectual disability and general family stress, pessimism, perceived general social support, social companionship support, information support, emotional support, caring support, satisfaction with perceived general social support, satisfaction with social unity support, satisfaction with information support, satisfaction with emotional support and satisfaction with caring support. Sivrikaya's (2012) findings do not support our findings that the gender of the child with special educational needs affects the significant difference in caring support and information support satisfaction scores. However, they support the results related to social support in other sub-dimensions.

Deveci and Ahmetoğlu examined the perceived social support level of families with children with intellectual disability by their status as parents, living together or separately, educational status of the parents, the social security of the family, the economic status of the family, the age, gender and degree of disability of the child. As a result of the findings, they concluded that there was no significant difference between the gender of the child and the total score of social support, and that parents with children between the ages of 13 and 18 perceived less social support. While the findings of Deveci and Ahmetoğlu (2018) support our findings that the gender of the child does not significantly affect the total score of perception of social support, and it differs by the variable of the child's age. In this study, we revealed that the group in need of social support the most was parents with children with special education needs between the ages of 2-6, while in the study of Deveci and Ahmetoğlu (2018), the group that most needed social support was the group with children aged 13-18.

Kumbasar (2016) revealed that the gender of children with hearing impairment has no effect on parents' perceptions of social support. When the findings of the Kumbasar (2016) were compared with the results of this research, it was concluded that the gender of the child with special education needs did not support the results in the sub-dimensions of care support and information support satisfaction scores on the parents' perceptions of social support, but supported the results on other sub-dimensions. Kaner (2004) conducted a research on parents of children with intellectual and auditory disabilities. She stated that parents' perceptions of social support do not vary depending on the gender of the child. Kaner's (2004) finding does not support our finding that the satisfaction scores of caring support and information support, which emerged in this study, differ by the status of having a male or female child. On the other hand, Kaner's (2004) research supports the results of this research in other sub-dimensions other than the satisfaction sub-dimensions of caring support and information support.

Gölbilmiş-Erhan (2005) examined whether the hopelessness and pessimism levels, perceptions of social support, and future plans of mothers of children with intellectual disability differ in terms of mother and child-related variables. She stated that the variables of child's age and gender did not create a differentiation on mothers' perceptions of social support. These results support the results of this study in other sub-dimensions of parents' perceptions of social support, caring support and information support satisfaction, depending on the gender of the child with special education needs. Akçamete and Kargın (1996) examined whether the needs of mothers differed in terms of the gender of the child with hearing impairment and found that the total scores did not differ by the gender of the child. However, they found that the needs stated by the mothers in "material needs" differ by the gender of the hearing-impaired children. Considering the average scores, they stated that mothers with male children stated more needs.

As a result of the differences in the levels of caring support and information support of parents with male children with special education needs, we revealed a different result from the studies in the literature.

Akçamete and Kargın (1996) stated that parents of children with hearing impairment need more support as their children get younger. This study also supports the result of this study that parents of children with special education needs between the ages of 2-6 need more social support than parents of children with special education needs who are older. Toprak (2018) found that the social support perception levels of parents who have 2 or more children, gifted or mentally retarded children are higher than the social support perception levels of parents who have an only one child with special education needs. The finding of Toprak (2018) supports the result of this study that the social support levels of parents who have only one child with special education needs are low. This result, which is also supported in the literature, suggests that the lack of experience of parents on child care and other needs affects their perceptions of social support.

Özdemir (2018) stated that there was no significant difference in social support sub-dimensions by the status of parents with a child with epilepsy having a child with another chronic disease in the family. Partly, this result does not support the conclusion that the level of social support changes by the number of children in this study. In the present study, the question of the existence of another child or children in general was asked, not whether there is a child with another chronic disease in the family.

Kurtbeyoğlu (2018) stated that the level of social support of parents with a child with a special learning disability varies by the number of children they have, and as the number of children increases, the level of social support decreases. This study supports the fact that the number of children affects the level of social support perception of parents, but the results of Kurtbeyoğlu (2018) research do not support the conclusion that parents with one child have lower social support levels. In the same study, no significant difference was found on the changes in the age and social support levels of the children of parents who have a child with a special learning disability. Kurtbeyoğlu (2018) stated that there is no significant relationship between the genders of children with special learning disabilities and their parents' perceptions of social support. The result of the fact that the age of the child with special education does not affect the level of social support perception of the parents does not support the results of this research, while the result that the child with special education needs does not affect the level of the perception of social support of the parents supports the results of this study, except for the sub-dimensions of care support and information support satisfaction.

Yersel and Durualp (2019) stated that there was no significant difference between the number of children and their information support, emotional support, caring support and total support scores. They revealed that the difference between the perceptions of social coexistence support and the number of children was significant and that mothers with only one child perceive social companionship support more. The research of Yersel and Durualp (2019) does not support the results of this research by the variable of the number of children in the family. In their study, parents with only one child appear as the group with the lowest perception of social support. The emergence of this situation brings to mind the thought that the family may have inadequacies and inexperience in the skills related to having a child.

There are studies in the literature that reveal that the number of children in the family affects the social support perception of parents of children with special educational needs (Görgü, 2005; Kerns & Siklos, 2006). In the literature, there are also studies showing that the number of children in the family does not affect the level of social support perception of parents of children with special educational needs (Aydemir, 2015; Bilgin, 2012; Çürük, 2008). There are different studies in the literature that support and do not support these research results.

Conclusion and Recommendations

Results

The findings of this study revealed that the caring support and information support satisfaction scores of parents whose female children with special educational needs are higher than those of parents whose male children with special educational needs. No significant results were found in the other sub-dimensions.

The results of the perceived social support levels of the parents by the age of the child with special educational needs revealed that the caring support, social companionship support, informational support, emotional support, parental social support total, social companionship support satisfaction, emotional support satisfaction, information support satisfaction, parental social support satisfaction total mean scores of the parents whose children are between 7-10 and 11-14 age groups is higher than the parents whose children are between the 2-6 age group. According to the perceived social support levels of parents whose children with special education need are in the age group of 2-6 and 15 years of age and over, the total scores of social companionship support, information support, caring support, parental social support total, information support satisfaction, and parental social support satisfaction were found to be high. According to the perceived social support levels of parents whose children are between the 7-10 age group and parents whose children are between the 11-14 age group, satisfaction scores for social coexistence support were found to be high.

In this study, we revealed that parents with 3 children in their families have higher satisfaction scores for social companionship support, information support, emotional support, parental social support, and social companionship support than parents who have only one child, 2 children, 4 children, and 5 or more children in their families.

There was no significant difference between the total scores of emotional support satisfaction, information support satisfaction, caring support, caring support satisfaction and parental social support satisfaction in families with 3 children and 4 children.

We reached that the perceived social support level score of parents with only one child was lower than the perceived social support level score of parents with 3 or 4 children in their family. The perceived social support levels of parents with 4 children were higher than the perceived social support level scores of parents with one child, 2 children, and 5 or more children in the sub-dimensions of emotional support, caring support, parental social support total, social companionship support satisfaction, information support satisfaction, emotional support satisfaction, caring support satisfaction and parental social support satisfaction. There was no significant difference between the scores of parents with 4 children in their families and those of parents with 5 children in their families in terms of social companionship support and information support.

The perceived social support level scores of parents who have 2 and 5 children in their families were found to be higher than the parents who have only one child in their families in total scores of social companionship support, information support, and parental social support. The perceived social support level scores of the parents with 2 children were found to be higher than the parents who have

only one child in their families in total scores of emotional support, caring support, emotional support satisfaction, and parental social support.

Recommendations

1. We suggest that family education programs can be organized for parents of individuals with special educational needs. When creating groups in these programs to be organized, groups can be formed according to the gender of their children, age groups and the number of children they have, and the program contents can be determined accordingly.

2. We suggest that further research can contribute to the literature by considering the demographic characteristics that were not included in the study due to the limitations of this research.

3. We suggest that future studies can be conducted in different sample groups.

References

- Akçamete, G. & Kargin, T. (1996). İşitme engelli çocuğa sahip annelerin gereksinimlerinin belirlenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(2), 7-24.
- Armstrong, ML, Birnie-Lefcovitch, S. & Ungar, MT. (2005). "Pathways between social support, family well being, quality of parenting, and child resilience: what we know" *Journal of Child and Family Studies*, 14 (2): 269-281.
- Arslan, Ç. Ç. (2010) *Zihinsel engelli çocuğu olan anne ve babaların psikolojik belirtileri, sosyal destek algıları ve stresle başa çıkma tarzlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Aydemir, S.E. (2015). *Otizmlı çocukların ebeveynlerinin evlilik uyumlarının, başa çıkma stratejilerinin ve sosyal destek algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Aytaç, M. (2011) *Zihin engelli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin sosyal destek algılarının iş tatmin düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

- Başer, Z. (2006). *Aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Bilgin, Ş. (2012). *Ağır ve orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukların anne - babalarının algıladıkları sosyal destek kaygı ve depresyon düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Cantwell, J., Muldoon, O. T., & Gallagher, S. (2014). Social support and mastery influence the association between stress and poor physical health in parents caring for children with developmental disabilities. *Research in developmental disabilities, 35(9)*, 2215-2223.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine, 38(5)*, 300-314.
- Cohen, S. & Wills, T. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin, 98(2)*, 310.
- Cohen, S. (2004). Social relationships and health. *American Psychologist, 59(8)*, 676-684.
- Çürük, N. (2008) *Ankara İl merkezindeki iş okullarında 1. ve 4. sınıfa devam eden zihinsel engelli çocukların annelerinin kaygı ve sosyal destek düzeylerinin karşılaştıkları problemlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Demir, Y.(2008) *Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin sosyal destek düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara
- Deveci, M., & Ahmetoğlu, E. (2018). Zihin Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyinin İncelenmesi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2)*, 123-131.
- Dülger, Ö. (2009). *Ergenlerde algılanan sosyal destek ile karar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gottlieb, B. H. (1983). *Social support strategies*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Gölmüş-Erhan, G. (2005). *Zihinsel engelli çocuğu olan annelerin umutsuzluk, karamsarlık, sosyal destek algılarının ve gelecek planlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi
- Görgü, E. (2005). *3-7 Yaş arası otistik çocuğa sahip olan annelerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaner, S. (2004). Engelli çocuğu olan ana babaların algıladıkları stres, sosyal destek ve yaşam doyumlarının incelenmesi. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayınları 26. Baskı.
- Kazak, A.E. & Marvin, R.S. (1984), Differences, difficulties and adaptation: stress and social networks in families with a handicapped child. *Family Relations, 33(1)*, 67-77.

- Kumbasar, A. (2016). *İşitme engelli ve engelli olmayan çocuklara sahip ailelerde sosyal destek algısı, yılmazlık ve tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kurtbeyoğlu, Z. (2018) *Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Lepora, S.J.& Evans, G.W. & Schneider, M.L. (1991). Dynamic role of social support in the link between chronic stress and psychological distress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6, 899-909.
- Özdemir, N. (2018) *Epilepsili çocuğu olan ebeveynlerin ruhsal durumları ile sosyal desteklerinin belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Şahin, D. (1999). Sosyal destek ve sağlık. Okyanuz. Ü. H. (Editör). *Sağlık psikolojisi* (25-26). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Sencar, B. (2007). *Otistik çocuğa sahip ailelerin algıladıkları sosyal destek ve stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Siklos, S.& Kerns, K. (2006). Assessing need for social support in parents of children with autism and down syndrome. *Journal of Autism Development Disorders*, 36:921-933.
- Sivrikaya, T. & Arslan, İ.Ç. (2013) Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip annelerde stres, sosyal destek ve aile yükü, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(2) 17-29.
- Somoğlu, M. B. (2016) *İşitme engelli öğrencilerin sporculuk durumuna göre algıladıkları sosyal destek düzeyleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Toprak, F.(2018) *Zihin engelli ve üstün yetenekli çocuğa sahip ailelerin yaşam doyumları, yaşam kaliteleri ve sosyal destek algılarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Töret, G. & Özdemir, S. & Gürel Selimoğlu, Ö. & Özkubat, U. (2014). Otizmlili çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuklarının günlük yaşam özellikleri, günlük oyun etkileşimleri, problem davranışlar ve iletişim stillerine ilişkin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 1-44.
- Tıraş, Z.& Güngör, H. C. (2011). Avrupa ülkelerinden gelen Türk asıllı üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve sosyal bağlılıkları üzerine nitel bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 263-271.
- Vural-Yüzbaşı, D. (2018) *Zihin engelli çocuğa sahip annelerin psikolojik iyi oluşlarının başa çıkma tarzları, aile gereksinimleri ve sosyal destek değişkenleriyle modellenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Weiss J.M. (2002). Hardiness and social support as predictors of stress in mothers of typical children, children with autism, and children with mental retardation. *SAGE Publications and The National Autistic Society* . 6(1) 115–130.

Yersel, B. Ö., & Durualp, E. (2019). İşitme engeli ve dil konuşma bozukluğu olan çocukların annelerinin sosyal destek algıları. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3(1), 1-12.